

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Sociologických studií

Katedra Sociologie

Bakalářská práce

2019

Adam Špán

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Sociologických studií

Katedra Sociologie

Kontemplativní dítě

Bakalářská práce

Autor práce: Adam Špán

Studijní program: Sociologie

Vedoucí práce: Mgr. Barbora Spalová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Adam Špán

Bibliografický záznam

ŠPÁN, Adam. *Kontemplativní dítě*. Praha, 2019. Bakalářská práce. Univerzita Karlova.
Vedoucí práce Mgr. Barbora Spalová, Ph.D.

Rozsah práce: 94 133 znaků včetně mezer

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá *povoláním* trapistického mnicha, na které jsem prvně narazil během etnografického pobytu v klášteře a poté jej zkoumal polostrukturovanými hloubkovými rozhovory s bratrem T. i s jeho rodinou. Pojící linkou celé práce je chronologické vyprávění o průběhu mého výzkumu, které provede čtenáře terénním deníkem i jednotlivými rozhovory v jejich náležitém pořadí. Samotný výzkum sleduje *povolání* u pouze jednoho mnicha, ale nahlíží na něj a jeho formaci pohledem celkem šesti rodinných příslušníků. Z analýzy rozhovorů vzešlo, že *povolání* trapistického mnicha u bratra T. vznikalo lineárně za kontinuálního vedení ke křesťanství. Toto vedení mělo počátky již v jeho věřící a praktikující rodině a pokračovalo katolickou základní i střední školou. Bratr T. byl ve své volbě odejít do kláštera svojí rodinou většinově podporován. Sklony k askezi nebo samotě byly rozhovory vyvráceny, ale ukázalo se, že lze vypočítat silný pozitivní vztah k přírodě, který život v izolovaném klášteře uprostřed lesů vystihuje lépe. Případová studie *povolání* k monastickému životu se snaží přispět ke studiu tohoto náboženského fenoménu kombinací etnografie a hloubkových rozhovorů, přičemž jejím cílem není redukcující výklad, ale chápající popis aktérských perspektiv.

Annotation

This thesis addresses the *vocation* of a Trappist monk which I first encountered during an ethnographic stay in a monastery and later explored further through semi-structured interviews with the monk and his family. The entire thesis is inter-connected by a chronological narrative covering the course of my research which will guide the reader throughout the field notes and interviews in their proper order. Research alone follows the *vocation* of only one monk but examines it and its formation from the perspective of six family members. The analysis of the interviews made clear that the vocation of a Trappist monk formed linearly with continuous Christian guidance. This guidance had origins in his religious family and was further consolidated by Christian elementary and high school structures. His family was very supportive of his decision to lean into religious life, and while a tendency to asceticism or solitude was refuted in the interviews, it transpired that a strong positive relationship with nature was observable, in-keeping with secluded monastery life in an isolated woodland environment. This case study of a monastic vocation aims to contribute towards the investigation of religious experience and circumstance by combining

ethnography and in-depth interviews. The objective is not a reductive interpretation, but instead an effort towards understanding the perspective of the actors therein.

Klíčová slova

Mnich; *povolání*; křesťanství; trapisté; rodina

Keywords

Monk; vocation; christianity; trappists; family

Title

Contemplative child

Poděkování

Předně bych chtěl poděkovat všem mnichům v Novém Dvoře, kteří se ke mně po celou dobu mého pobytu chovali vlídně a dovolili mi s nimi sdílet čas.

Otci učiteli za to, že mi dovolil absolvovat opakování.

Bratru hostiteli za to, že jsem se cítil skoro jako doma.

A hlavně bratru T., který mi poskytl rozhovor a umožnil mi nahlédnout do jeho života.

Mé díky patří rovněž rodině bratra T. za to, že mi dovolili ptát se na věci osobní a vždy se mi snažili vyhovět.

Největší dík patří Báře, která mě od začátku motivovala, abych tento výzkum zkusil, abych do kláštera skutečně jel a abych skutečně napsal tuto práci. Která mi posílala více materiálů, než jsem stihl číst a která mi vždy dodávala naději, že to dobře dopadne.

Obsah

Úvod.....	2
Teoretická východiska.....	4
Význam <i>povolání</i>	4
<i>Povolání</i> očima vybraných teologů.....	5
Výzkum Williama L. Smitha.....	6
Výzkumy CARA 2009 a 2015.....	8
Trapisté.....	11
Metodologie.....	12
První fáze – etnografie.....	12
Druhá fáze – semistrukturované rozhovory.....	15
Terénní deník.....	16
Rozhovor s bratrem T.....	26
Rozhovory s rodinou bratra T.....	30
Bratr Pavel.....	30
Matka.....	33
Bratr Tomáš.....	35
Prarodiče.....	36
Otec.....	38
Závěr.....	40
Seznam použité literatury.....	43

Úvod

Na začátku všeho byla touha pochopit, proč se můj přítel z dětství rozhodl strávit svůj život za zdmi trapistického kláštera. Historicky bychom v klášterech mohli najít třeba nejmladší dědice trůnu nebo dámy, jež se provinily proti mravnosti. V současnosti zde ale nacházíme mnichy, kteří si tuto cestu vybrali dobrovolně a našli v ní smysl svého života.

První kapitolou mého výzkumu byl týdenní pobyt v trapistickém klášteře v Novém Dvoře, kde jsem bydlel v domě pro hosty, ale většinu času trávil s mnichy. Ten proběhl v listopadu roku 2017. Moje představy a hypotézy se tehdy lišily od zmíněných středověkých příkladů jen málo. Měl jsem za to, že za každým mnichem existuje jasný a exaktní důvod pro jeho existenci v klášteře. Tato hypotéza se ukázala jako chybná i pravdivá najednou. Chybná, protože jsem si představoval hlavně existenční důvody světského charakteru: nešťastnou lásku, trable s uplatněním nebo touhu po samotě. Pravdivá v tom, že mi bylo jako hlavní (a v tom smyslu dokonce jediný) důvod představeno *povolání*.

Povolání byl pro mě do té doby v tomto smyslu neznámý termín a o jeho existenci a podstatě jsem se dozvěděl právě během týdne stráveného v klášteře. *Povolání* jsem viděl v disciplíně a kráse mnišského života, o *povolání* jsem četl v knihách otce Jeronýma a o *povolání* jsem slyšel od mého přítele, když jsem měl ráno v den mého odjezdu konečně možnost s ním absolvovat formální rozhovor.

Když jsem se vrátil z kláštera, měl jsem pocit, že krom desítek stran výzkumného deníku nemám nic a přišlo mi, že ačkoliv jsem odpověď na svoji otázku našel, nebylo možné jí prezentovat jako výsledek studie. Stále jsem měl v hlavě koncept *povolání* a nemohl jsem přestat na něj nahlížet z různých úhlů. Protože od rozhovoru s dalšími mnichy jsem byl spíše odrazován a ani jsem si neuměl představit, jak se k takovým příležitostem dostat, aniž bych narušil ticho kláštera a nepsanou dohodu, že budu respektovat způsob jejich života, rozhodl jsem se po zvážení různých alternativ vydat jinou cestou.

Během rozhovoru s bratrem T. se ukázalo, že jeho *povolání* mohlo mít určitý základ již v dětství, a tudíž jsem se rozhodl vyzpovídat jeho nejbližší rodinu, tedy matku, otce, dva jeho bratry a prarodiče a zjistit o *povolání* něco více. Zjistit, zdali se v jeho dětství vyskytovaly momenty, které by ukazovaly k mnišskému životu a pokusit se skrze různorodé rozhovory vypracovat profil jednoho mnicha.

První část mé práce se týká teoretických východisek *povolání* z pohledu teologie, představení některých studií týkajících se formace *povolání* v rodině a představení trapistického řádu. Druhá část představuje náhled na moji metodologii – prvně etnografii kláštera a pak rozhovory s rodinou. Analytická část se pak chronologicky věnuje samotnému výzkumu, formátem, který má blízko k vyprávění. Jsem přesvědčený, že je to nejrozumnější a nejprehlednější způsob, jak předat vše, co výzkum přinesl.

Cílem této práce je přiblížit koncept *povolání*, nahlédnout do tajemství jeho formace, pokusit se pochopit, co vede mladé muže ke kontemplativnímu životu v relativním odloučení a zjistit, jestli lze u *povolání* k takovému životu hledat obecnější rysy. Ačkoliv se jedná o sociálněvědní práci, *povolání* ve svém jádru zůstává vztahem osoby a Boha, tudíž je určitá úroveň víry nebo alespoň respektu k ní při jejím čtení přinejmenším výhodou.

Teoretická východiska

Význam *povolání*

Při studiu *povolání* narazíme ze všeho nejdřív na lexikální barikády. Slovo „povolání“ je totiž v současnosti chápáno hlavně jako synonymum k profesi, k pracovní pozici. Význam *povolání*, „být povolán“, se tak ztrácí a je potřeba přidávat další slova. *Povolání* k mnišskému životu, Boží *povolání* a tak podobně. Angličtina si v tomto ohledu význam zachovala a slovo *vocation* se nejčastěji pojí právě s *povoláním* ve smyslu, který používám v této práci. Abych alespoň lehce odlišil *povolání* od širšího významu, píši jej v rámci této práce kurzívou.

Povolání se navíc nemění jen lexikálně, ale podle některých i svojí podstatou v rámci křesťanství. Giuseppe Giordan, který studoval 25 kněží, kteří opustili církevní úřad od roku 1960 (Giordan 2007: 105), přibližuje situaci, kdy si někteří z dotazovaných kněží nevykládali odchod z úřadu jako ztrátu *povolání* nýbrž jako jeho další vývoj. Toto považuje Giuseppe Giordan za zajímavý rozdíl mezi tradičním vnímáním *povolání* jako něčeho neměnitelného a současným vnímáním, kdy je *povolání* něco průběžně přehodnocovaného a otevřeného rozličným životním situacím (Ibid.: 106). Přestat být knězem neznamená „rozbít *povolání*“ ale spíše pokračovat jiným směrem. Dochází k reinterpretaci termínu *povolání* (Ibid.: 124-125).

„Já, když mluvím o *povolání*, (...) tak já už za tím vidím to duchovní *povolání*. To *povolání* se uskutečňuje tehdy, když na něj dá člověk odpověď. Není to tak, že by byl člověk k tomu přinucen. Je to opravdu pozvání. Záleží na velkorysosti člověka, na tom, jestli to volání rozezná strunu jeho srdce a jestli taky člověk dokáže překonat překážky.“ Tak popisuje *povolání* sestra Olga ze Společnosti sester Ježíšových v šestém díle dokumentárního seriálu z produkce ADCM Olomouc (ADCM Olomouc 2015). Z této definice můžeme vyčíst, že *povolání* v kontextu křesťanství je významově bližší pozvání než profesi.

Povolání očima vybraných teologů

Jedním z těch, kteří význam *povolání* notně změnili i v samotném křesťanském kontextu byl Martin Luther. Švédský teolog Gustaf Wingren přibližuje Lutherův pohled na *povolání* v knize *Luther on Vocation*¹. *Povolání* je životní stanicí, která je ze své podstaty nápomocná společnosti, pokud se jí člověk rozhodne následovat (Wingren in Persaud 2018: 85). Zmiňuje, že *povolání* nemusí být pracovního charakteru, může se jednat například i o roli matky nebo otce. Vše, co zahrnuje vztah k bližnímu je z nějakého úhlu otázkou *povolání*. Z těchto poznatků dochází Gustaf Wingren k závěru, že každý křesťan má několikero *povolání* v jeden moment (Ibid.: 85). Jedná se o teologický text, takže i přestože je *povolání* přemostěno ze sféry mnišství a kněžství na všední život, stále se jedná o křesťanský koncept.

Irský kněz a teolog Enda McDonagh představuje *povolání* jako Boží výzvu být nějakou konkrétní verzí sebe sama (McDonagh 1970: 292). Zmiňuje, že být knězem není odpírání si lidskosti, ale naopak její naplnění. Toto naplnění však nepramení z vlastního osobnostního rozvoje, ale z rozhodnutí darovat se ostatním lidem. Protože právě skrze pomoc bližnímu svému přichází naplnění (Ibid.: 297).

Francouzský římsko-katolický kněz Jean-Baptiste Berthier se rovněž zabýval tématem *povolání*, krom toho, že o *povolání* píše ve svých knihách, založil v Nizozemsku v roce 1895 Institut pro pozdní *povolání* (Institute for Late Vocations), které mělo za cíl pomáhat starším mužům, kteří se rozhodli stát knězem, rozpoznali *povolání* (Melton 2014: 1587). Jean-Baptiste Berthier píše o *povolání* jako o jednom z Božích darů. Za Boží dary obecně považuje ctnosti v duši jako víru, naději nebo dobročinnost. Zároveň ale existuje i druhá kategorie daru, dar, na který musí člověk sám odpovědět. Bůh mu dá příležitost, ale chce, aby rozhodnutí člověka bylo dobrovolné (Berthier 1879: 223).

Americká socioložka Laura M. Leming mluví o *povolání* jako o sociální interakci, vzájemném vztahu, kdy volání je nejen slyšeno, ale je na něj i odpovídáno. Neděje se podle ní ve vakuu (Giordan 2007: 157).

O *povolání* by toho šlo v podobné rovině teologie a náboženské zkušenosti napsat mnoho. *Povolání* jako téma je blízké mnoha teologům a odráží se i v biografích mnichů. Zdá se, že kdo mluví o své cestě do kláštera, volání Boží zmiňuje.

¹ v originále *Luthers lära om kallelsen*

„(...) Přidalo se k nim Boží volání, naléhavý hlas, jež nebylo možné umlčet. „Život křesťana ve světě je krásný. Ale existují větší věci, které více přibližují k Bohu. Chceš-li, nabízím ti je““ (Otec Jeroným / mnich 2003: 84).

Výzkum Williama L. Smitha

Jedním ze zdrojů sociologických výzkumů na téma *povolání* se mi stal *Journal of Sociology and Christianity* do října roku 2016 známý jako *Journal for the Sociological Integration of Religion and Society*, jehož doménou je právě propojení křesťanství a společnosti. S potěšením jsem zjistil, že v časopise psali o vztahu *povolání* a rodiny, což bylo téma, pro které jsem se v druhé části svojí práce rozhodl. Koneckonců je to jedno z mála subtémat *povolání*, které se dá sociologicky uchopit nebo se o to alespoň pokusit.

William L. Smith provedl patrně nejpodobnější výzkum tomu mému, neboť se týkal přímo trapistických mnichů. Výzkum proběhl v Atlantě v Georgii, konkrétně v klášteře svatého Ducha². Výzkum pana Williama Smitha má významnou přednost, a to počet respondentů. Z třiceti osmi trapistických mnichů se mu rozhodlo pomoci a poskytnout mu rozhovor dvacet dva mnichů (Smith 2016: 17), což považuji po mé vlastní zkušenosti s trapistickými mnichy za úžasné číslo. Podobnosti našich výzkumů nekončí jen u řádu, William Smith rovněž započal svůj výzkum s trochu jiným úmyslem. Původně měl za cíl studovat trapistický život v modlitbě v tomto konkrétním klášteře, ale brzy si uvědomil, že jsou příběhy mnichů zajímavé a rozhodl se věnovat příběhům *povolání* (Ibid.: 14). William Smith zmiňuje nedostatek výzkumů zkoumajících vztah *povolání* a rodiny. Mnoho z mnichů, kteří se výzkumu zúčastnili, zmínilo, že ti, kteří se výzkumu neúčastnili byli patrně odrazeni jeho tématem. Jeden to formuloval tak, že se nehodí v klášteře rozebírat intimní otázky modlitby a *povolání* (Ibid.: 17).

Metodologie jeho výzkumu zahrnovala zúčastněné pozorování a intenzivní rozhovory. Navštívil klášter celkem dvakrát, dohromady na 8 nocí (Ibid.: 18). Sesbírané příběhy ukázaly na velmi rozdílné původy jednotlivých mnichů ve smyslu jejich předchozí profese. Někteří byli v armádě, jiní učitelé. Byl zde i mnich, který byl původně 18 let knězem jistého náboženského řádu, mnich, který pracoval v nemocnici, a dokonce i malíř pokojů, elektrikář, či prodavač oblečení (Ibid.: 19). A to vyjmenovávám skutečně jen zlomek, skoro

² Vlastní překlad *Monastery of the Holy Spirit*

každý mnich měl vlastní příběh a originální pracovní zkušenosti. Zkrátka tak rozmanitá sorta lidí, že z ní nelze vyvozovat takřka žádné závěry, snad jen, že *povolání* může pocítit člověk jakékoliv profese. Co nicméně většinu mnichů spojovalo, bylo absolvování katolické základní a/nebo střední školy po celou nebo většinu jejich školní docházky. Vysoké školy už se zaměřením velmi lišily (Ibid.: 20). Již toto do určité míry ukazuje na vliv rodiny, protože minimálně volba základní školy je, troufám si říct, volba rodičů. Nicméně zkoumání vlivu křesťanských škol na *povolání* není předmětem této ani Smithovy studie. Z mnichů, kteří vystudovali vysokou školu dva dosáhli na doktorský titul, tři na magisterský, dva na licenciát ve filozofii a šest z nich na titul bakalářský (Ibid.: 20).

Ne všichni dotazovaní mniši komentovali, zdali je rodiče nebo sourozenci podporovali v jejich volbě, ale ti, kteří o tom mluvili, většinou považovali svoji rodinu za podporující. Jeden z nich dokonce uvedl, že ho v jeho *povolání* podporovali velmi intenzivně, protože jeho matka chtěla být jeptiškou (Ibid.: 20). Pouze jeden z dotazovaných dvaceti dvou mnichů nenašel ve své rodině podporu, neměl jí totiž ani když se stal katolíkem. Narodil se do buddhistické rodiny a byl adoptován presbyteriány.

Mniši v rozhovorech, které vedl William Smith zmínili tři hlavní důvody, proč se rozhodli pro život v klášteře. Prvním byla touha žít v komunitě, v klášterní spiritualitě. Druhé opakující se téma bylo, že někteří mniši tvrdili, že vždy věděli, že mají nějaké *povolání* k životu v klášteře a kontemplaci. Třetí zdůvodnění byl nějaký konkrétní bod v jejich životech, nějaký děj, který spustil touhu stát se mnichem a přivedl je na takovou cestu (Ibid.: 22).

Článek se dále hodně soustředí na jednotlivé příběhy mnichů. Jednotící linkou je zde gravitace ke klášternímu životu, ať již to byl voják, co se těšil, až mu skončí vojenská služba nebo mnich, který sám sebe nazval „hippiesákem“, jenž došel k závěru, že bude mnichem, když kouřil marihuanu a četl Nový Zákon. Jak sám řekl, Bůh pracuje s každým (Smith 2016: 24).

Závěrem studie je, že ačkoliv se pocity v rodinách ohledně mnišského *povolání* lišily, tak pouze jedna jediná rodina byla silně proti vstupu do kláštera. Naproti tomu jedna matka se prý po synově odchodu z kláštera intenzivně modlila, aby se tam vrátil, a když se tak stalo, byla velmi šťastná (Ibid.: 25). Mnoho dalších mnichů zmínilo, že jejich rodiče je podporovali ve všem, pro co se v životě rozhodli. Autor zmiňuje, že nebylo jeho zájmem podat

vyčerpávající studii na téma příchodu do kláštera, ale spíše napsat jakýsi úvod k příkladu žitého náboženství (Ibid.: 26).

Výzkumy CARA 2009 a 2015

Za patrně největšími sociologickými výzkumy stojí CARA³ a tyto výzkumy byly uskutečněny pro NRVC⁴. Zmíním zde dva výzkumy, jeden z roku 2009, který se zabývá křesťanským *povoláním* v současnosti a druhý z roku 2015, který zkoumá přímo *povolání* v souvislosti s rolí rodiny. Na rok 2020 je plánováno vydání nového výzkumu, který by měl být aktualizovanou verzí toho z roku 2009, ale o tom již zde bohužel napsat nestihnu.

Na výzkumu z roku 2009 pracovala dominikánská sestra Mary E. Bendyna a socioložka Mary L. Gautier. Výzkum byl rozdělen na několik fází. První průzkum měl za cíl sesbírat statistické informace o počtu členů jednotlivých náboženských institucí, základní informace o tom, jak vznikaly a jak se formovaly a získat kontakty na ty kteří stáli při prvotních formacích nebo složili sliby od roku 1993. Socioložky z CARA původně rozeslaly dotazníky 976 subjektům a obdržely vyplněnou odpověď od 591 institutů zahrnující dohromady 62 250 mužů a žen. Mnoho z institutů, které na dotazník neodpověděly, byly buďto malé, kontemplativní nebo teprve v procesu formace (Bendyna, Gautier 2009: 5).

Druhá fáze výzkumu se týkala všech nových členů, kandidátů, noviců, ale i těch kteří složili věčné sliby atp. od roku 1993. Dotazníky byly poslány na podzim roku 2008 a v zimě 2009 celkem 3 965 respondentům. Zpět se vrátilo celkem 1 568 dotazníků, tedy zhruba 40% míra návratnosti (Ibid.: 6). Tyto dotazníky byly navrženy tak, aby výzkumníci zjistili, co tyto nové členy přimělo k náboženskému životu, jaké mají názory na komunitní život, modlitbu a jaké výzvy jim takový život přináší.

Třetí a čtvrtá fáze výzkumu probíhala formou focus groups s novými členy a bližším zkoumáním vybraných institucí. Jednalo se celkem o 3 focus groups, jejichž místo konání bylo vybráno podle koncentrace nových členů a podle toho, jak tito respondenti dali najevo možnost další spolupráce v dotaznících během druhé fáze (Ibid.: 6).

³ Center for Applied Research in the Apostolate

⁴ National Religious Vocation Conference

Finální fáze výzkumu se týkala institutů, u kterých byla od roku 1993 zaznamenána vysoká míra nových členů. Ve vybraných institutech pak došlo k rozhovorům s osobami, které mají nové členy na starost (Ibid.: 6).

Z těchto fází je pro tuto práci nejrelevantnější ta druhá, týkající se 1568 nových členů. Nejvýznamnějšími poznatky této rozsáhlé studie jsou následující: Devět z deseti respondentů byli vychováni jako katolíci a většina té zbývající jedné desetiny se stala katolíky zhruba okolo 20 let jejich věku. Více než polovina respondentů, konkrétně 56 % navštěvovalo křesťanskou základní školu⁵ po alespoň část jejich studia a dokonce 73 % studovalo po alespoň část svého života na základní, střední nebo vysoké katolické škole (Ibid.: 48).

70 % respondentů dosáhlo vysokoškolského titulu před vstupem do křesťanského institutu. 46 % bakalářský titul, 19 % magisterský a 5 % doktorský (Ibid.: 48).

Z hlediska manželství, 7 % respondentů bylo v manželském svazku a okolo 5 % z nich mělo děti. Manželství předcházející vstupu do křesťanského institutu, stejně tak jako děti je častější mezi ženami než mezi muži. 10 % a 7 % u žen oproti 4 % a 1 % u mužů (v pořadí manželství, děti) (Ibid.: 48).

Poprvé zvážili život oddaný Kristu nejdříve ve dvou letech a nejpozději v šedesáti pěti. Průměrný věk, kdy na tuto myšlenku přišli, byl však dvacet let. Medián i modus je osmnáct let, ale nejvíce zastoupená kategorie je třináct let a mladší, pokud počítáme obě pohlaví dohromady. Muži samotní mají procentuálně největší kategorii osmnáct až dvacet jedna let a ženy třináct let a mladší (Ibid.: 50).

Průměrný věk samotného vstupu do křesťanského institutu je však třicet let pro muže a třicet dva let pro ženy (Ibid.: 51). Ačkoliv tedy ženy zvažují život v klášteře (nebo jiném křesťanském institutu) mladší, vstoupí do něj spíše později a je větší šance, že budou mít za sebou manželství a děti, což považují za zajímavý poznatek.

Poslední a patrně nejdůležitější kategorii, kterou zmíním je míra přitažlivosti religiózního života. Respondenti hodnotili, jak moc pro ně byly určité aspekty náboženského života (celkem 5) relevantní z hlediska přitažlivosti. Nejvyšší možné hodnocení bylo „velmi hodně“⁶ a to bylo nejčastěji zastoupeno u možnosti „pocit *povolání* k náboženskému životu“,

⁵ V originále *elementary or middle school*

⁶ Very much

možnost „velmi hodně“ zde uvedlo 78 % respondentů. Druhý nejčastěji nejlépe hodnocený aspekt byla „touha po modlitbě a duchovním růstu“ s 73 % (Ibid.: 53). Tato čísla poměrně jasně ukazují na důležitost *povolání* pro respondenty. Jedna z odpovědí na otevřené otázky byla v překladu: „Měl/a jsem silný pocit *povolání* ke klášternímu životu. Jak jsem následoval/a toto volání, můj vztah s Kristem se prohluboval a brzy jsem byl/a připravena hodit za hlavu všechno ostatní, abych mohla být s ním“ (Ibid.: 54).

Druhá studie od CARA, kterou zde zmíním, je z roku 2015 a týká se role rodiny při výchově *povolání*⁷. Výzkum zkoumal osoby, které vstoupili do řeholního života od roku 2000 a zároveň kněze a seminaristy, kteří se stali knězi od téhož roku. Celkem odpovědělo na rozeslané dotazníky 1279 mužů a žen žijících v kláštrech a jiných křesťanských institutech a 1352 diecézních kněží a seminaristů (Gautier, Wiggins, Holland 2015: 1).

Zpráva již v úvodu upozorňuje, že není nic jako „typická“ rodina, ze které pochází kněží nebo řeholníci, čímž je myšleno, že žádné atributy nejsou společné všem. Nicméně, i přestože neexistuje rodina „typická“ je z výsledků studie znát, že existuje minimálně typ rodiny procentuálně významně zastoupený. Dokonce hned další odstavec začíná slovy „Starting with a Strong Catholic Foundation“ (Na počátku je silný katolický základ), rodinní příslušníci kněží a řeholníků jsou většinou křesťané, 92 % dotazovaných rodin chodí na mše, což byl nejčastěji uvedený praktikovaný zvyk. Ve většině rodin jsou navíc katolíky otec i matka (Ibid.: 2). Mezi další časté znaky patří společné večeření, ale i společná modlitba růžence (Ibid.: 3).

Když poprvé zvažovali své *povolání*, 6/10 respondentů (všech kategorií) uvedlo, že se jim dostalo podpory⁸ od matky, otce, prarodičů a sourozenců. U matky a prarodičů je pravděpodobnější větší míra podpory. 3/10 řeholníků a 4/10 kněží a seminaristů uvedli, že se jim dostalo velké podpory⁹ od otce. Více než polovina dotazovaných členů rodin uvedla, že podporovali svého příbuzného v jeho *povolání* (Ibid.: 4).

Jeden z pěti respondentů z řad rodin uvedl, že jejich rodina měla další členy, kteří byli knězi nebo řeholníky. Mnoho z nich navíc uvedlo, že sami o religiózním životu alespoň přemýšleli a 46 %, že ho přímo zvažovali (Ibid.: 15).

⁷ Nurturing vocation

⁸ *Some* nebo *Very much*

⁹ Very encouraging

Zpráva dále připomíná výsledky jiného výzkumu CARA z roku 2008, kdy se ukázalo, že jen 6 % náhodně vybraných dospělých katolíků někdy někoho podpořilo v jeho *povolání* ke kněžskému životu a jen 4 % podpořili ženu a 3 % muže v *povolání* k náboženskému životu (Ibid.: 16).

Během focus groups několik rodinných příslušníků uvedlo, že téma *povolání* se doma nikdy neprobíralo. Jedna matka kněze uvedla: „Řekla bych, že jsme o *povolání* nemluvili, dokud o něj sám neprojevil zájem“ (Ibid.: 17).

Podporu v *povolání* respondenti nejčastěji (v 62 %) označili u matky, druhou největší podporu našli v otci (53 %). Odrazování od *povolání* bylo podobně procentuálně zastoupené u všech členů rodiny (6 % - 11 %), nejvíce odrazují strýcové a tety s 11 % a sourozenci s 10 % (Ibid.: 18).

6/10 rodinných členů navštěvovalo po alespoň nějakou část jejich studia katolickou základní školu a 4/10 navštěvovali katolickou střední školu (Ibid.: 22).

Trapisté

Život trapistů částečně přiblížím v rámci terénního deníku v příslušné kapitole této práce, nicméně bych zde rád uvedl i pár obecných informací.

Plný název trapistického řádu zní „Řád cisterciáků přísné observance“, iniciálovou zkratkou též O.C.S.O.¹⁰ Řád se řídí Řeholí svatého Benedikta a udržuje si svoji striktně kontemplativní orientaci. Svůj kontemplativní odkaz sdílí skrze spisovatele i domy pro hosty (New Catholic Encyclopedia 2003: 161).

Život trapisty je oddaný práci a modlitbě v duchu Benediktínského hesla *Ora et labora*.¹¹ Trapisté ctí mlčení¹² a drží prostou bezmasou dietu (Ibid.: 162).

V České republice žijí trapisté-muži v opatství Matky Boží v Novém Dvoře u Dobré Vody v západních Čechách a trapistky-ženy v klášteře Nanebevzetí Panny Marie nad Vltavou v Poličanech ve středních Čechách.

¹⁰ Ordo Cisterciensis Strictioris Observantiae

¹¹ Modli se a pracuj

¹² Více v kapitole Terénní deník

Metodologie

Samotná metodologie mého výzkumu se uchopuje poněkud obtížně, protože se daleko lépe vysvětluje a ukazuje průběžně s daty. Rozdělím jí zde na dvě fáze. První fáze byla etnografie, zúčastněné pozorování mnišského života v klášteře Nový Dvůr.

Druhá fáze, která vyplynula z fáze první, sestává z hloubkových semistrukturovaných rozhovorů s rodinou bratra T.

Obě fáze mají společný můj důraz na komfort respondentů, nikoho jsem netlačil do žádných odpovědí (v případě rozhovorů) a ačkoliv jsem párkrát zkusmo zamířil hlouběji do některých výpovědí, snažil jsem se mít respondenty a jejich pohodlí na prvním místě. Stejně tak jsem se nesnažil dostat nikam, kde by mi nepříslušelo být (v případě etnografie). S cílem mé práce jsem všechny respondenty obeznámil a rozhovory byly s jejich souhlasem nahrávané. Každý respondent měl možnost nahlédnout do pořízených dat a redukovat je, pokud by řekl něco, co nakonec nechce, abych uváděl. Podotýkám, že redukcí si nikdo nevyžádal. Se všemi respondenty, které uvádím jménem, jsem probíral, jak chtějí být jmenováni. Pouze bratr T. si přál být uváděn iniciálou, a tak jsem mu samozřejmě vyhověl.

První fáze – etnografie

První fáze výzkumu měla jednu základní výzkumnou otázku:

„Co vede řádové bratry ke vstupu do kláštera?“

Mezi další předpokládané výzkumné otázky patřilo například:

„Nalezli v řeholním životě podle sv. Benedikta štěstí nebo naplnění? (Jak definují štěstí?)“

Jako metodu jsem zvolil zúčastněné pozorování, plánoval jsem s mnichy trávit co nejvíce času a psát si terénní deník. Rovněž jsem plánoval hloubkové rozhovory, nad jejichž konkrétní povahou jsem se nestihl zamýšlet, protože se poměrně záhy během mého pobytu ukázalo, že bude možné uskutečnit rozhovor pouze jeden.

Zúčastněné pozorování přivede výzkumníka „rovnou do akce“, promění ho v nástroj vytváření dat a umožní mu vytvářet rozličná data – příběhy i čísla (Bernard 2006: 344). Metoda vyžaduje, aby byl výzkumník přítomný, zapojený a aby zaznamenával každý den

(Schensul, LeCompte 2012: 83), naučit se to ale dá pořádně až v terénu. Právě tam se jako nástroj formuje skrze svoje zkušenosti (Bernard 2006: 360). Jakákoliv diskuze na téma „jak na to“ bude vždy abstraktní, není totiž možné předpokládat ani zlomek věcí, které se během výzkumu mohou přihodit (DeWalt a DeWalt 2011: 20).

Přípravu na terénní výzkum jsem podcenil, měl jsem ale samozřejmě obecné znalosti z příslušných přednášek a zkušenosti s psaním krátkých terénních deníků podle zadání. Bernard považuje za jednu ze zásadních schopností psát přirozeně, jasně a často¹³ (2006: 368) a to mi nikdy velké potíže nečinilo, alespoň v rovině úvah a povídek. Bernardovy nápady na trénování paměti (Ibid.: 365) jsem naštěstí nepotřeboval uvést v praxi, neboť jsem si vše podstatné pamatoval a pokud mi něco skutečně uvízlo v paměti, co nejskrytěji¹⁴ jsem vytáhl telefon¹⁵ a údaj si zapsal.

Zúčastněné pozorování je obvykle metoda zabírající značné množství času, v terénu výzkumníci tráví měsíce i roky (Bernard 2006: 349; DeWalt a DeWalt 2011: 5), ale Bernard zmiňuje, že je v některých scénářích možné výzkum provést i v řádu dnů či týdnů (2006: 349), časovou náročnost snižuje příbuznost prostředí, například v rovině jazyka. Já se nový jazyk učit nemusel (ačkoliv by mi francouzština nepochybně otevřela další dveře) a tak byly nároky na čas strávený v klášteře o něco snižené. Samozřejmě by ale bylo vhodnější v něm strávit delší čas, nejen kvůli množství informací, ale i protože delší pobyty snižují reaktivitu, to znamená, že na výzkumníka okolí přestává reagovat nepřírozeně, zapadá do jejich života (Ibid.: 354). Reaktivita v mém výzkumu nepředstavovala závažný problém, byl jsem sice po celou dobu hostem, ale vzhledem k povaze pozorovaného nebylo moc věcí, které by mohli respondenti měnit. Modlitby v kostele probíhají stejně s hosty i bez hostů a při práci se nemluví, jen pracuje. Pro reaktivitu tudíž nezbývá moc prostoru, a i tam kde pro ni prostor byl, jsem neměl pocit, že by kvůli mně bylo cokoli měněno.

Mezi nevýhody zúčastněného pozorování patří neodmyslitelná subjektivita. Výzkumník mnohdy vidí to, co chce vidět, a ne to, o co se skutečně jedná (Bernard 2006: 370). Veškeré postřehy jsou filtrovány skrze jeho interpretativní pohled (Schensul, LeCompte 2012: 88). Clifford Geertz charakterizuje zúčastněné pozorování jako mikroskopickou metodu, která se dostává k širokým interpretacím díky „mimořádně

¹³ „(...) to write comfortably, clearly and often

¹⁴ Hlavně kvůli neslušnosti používat telefon např. při mši.

¹⁵ Telefon mi nahrazoval blok, který se pro takové momenty v terénu tradičně používá

rozšířeným znalostem o maličkostech“¹⁶ (1973: 21). Krom toho je mnohdy potřeba redukce dat, protože se toho hodně opakuje atd. To v mém případě díky krátké době pobytu nebylo potřeba.

Na závěr bych ještě zmínil, jak někteří autoři dělí pozorování v terénu. Bernard dělí práci v terénu na kompletní zúčastnění, zúčastněné pozorování a kompletní pozorování¹⁷ (2006: 347). DeWalt a DeWalt přidávají ještě čtvrtou kategorii tzv. mírné zúčastnění¹⁸ (2011: 23), které vystihuje můj výzkum patrně nejlépe. Jako výzkumník v klášteře jsem bydlel odděleně a zúčastnil se pouze některých aktivit. Neměl jsem v tomto moc na výběr, s bratrem T. jsme se již na začátku dohodli na jediné možné pozici, pozici pozorujícího hosta s občasnou pracovní participací.

¹⁶ „(...) exceedingly extended acquaintances with extremely small matters.“

¹⁷ Complete participant, participant observer, complete observer

¹⁸ Moderate participation

Druhá fáze – semistrukturované rozhovory

Bernard považuje semistrukturované rozhovory za nejvhodnější v případě, kdy máme pouze jednu příležitost rozhovor uskutečnit (2006: 212). Pro mě byl tento formát ideální, protože domluvit se se všemi respondenty na více rozhovorech by bylo časově náročné a byl jsem přesvědčený, že zvládnou během jednoho rozhovoru získat většinu informací, které potřebuji.

Semistrukturovaný rozhovor sestával z několika tematických okruhů, kterými jsem se plánoval v předpřipraveném pořadí zabývat. V případě rozhovoru s bratrem T. v rámci etnografie jsem měl otázky napsané na počítači, ale v rozhovorech s rodinou jsem si je raději zapamatoval, aby byly rozhovory přirozenější, uvolněnější a abych nezíral do papírů nebo monitoru. Jean-Claude Kaufmann radí k chápajícímu rozhovoru podobně, seznam otázek by měl být pečlivě připraven a zapamatován, ale samotný rozhovor by se měl blížit konverzaci, během níž na seznam dokážeme zapomenout a dostat se tak k bohatším výpovědím (2010: 52). Rozhovor s bratrem T. byl 30 minut dlouhý, rozhovory s jeho rodinou se pohybovaly od 20 do 32 minut.

Někteří z respondentů byli tématem rozhovoru překvapeni, protože nečekali, že k němu budou mít co říct. Když ale otázky slyšeli, uvědomili si, že je jejich úhel pohledu relevantní a rozmluvili se více, než jsem čekal. Se všemi respondenty se znám, což mohlo narušit autenticitu výpovědí. Na druhou stranu ale nebyl problém je k rozhovoru přemluvit a všichni mi vyšli vstříc. Řídil jsem se pravidly chápajícího rozhovoru, dbal jsem na narušení klasické hierarchie¹⁹ (Ibid.: 56) a snažil jsem se, aby respondent cítil, že vše, s čím se mi svěřuje, má pro mě velkou cenu a že mu upřímně naslouchám (Ibid.: 57).

Všechny rozhovory jsem přepsal a pročistil. Poté jsem si barevně označil související segmenty, například modře všechny pasáže, které informovaly o bratru T. jako o křesťanovi. Ty jsem dále znovu pročistil a hledal jsem zajímavé informace a výpovědi, které se shodovaly nebo naopak lišily u různých respondentů. Výsledné úryvky jsem přepsal a okomentoval v rámci jejich příslušných oddílů v této práci.

¹⁹Klasickou hierarchii rozhovoru popisuje Kaufmann takto: „Dotazovaný se podvoluje tazateli, přijímá jeho kategorie a poslušně čeká na další otázku“ (2010: 56).

Terénní deník

Praktickou část mé bakalářské práce bych rád otevřel svým terénním deníkem z mého pobytu v trapistickém klášteře v Novém Dvoře v listopadu roku 2017. Tento výzkumný deník má 35 normostran a pracoval jsem na něm několikrát denně v průběhu celého týdne. Rád bych prezentoval vybrané pasáže z tohoto deníku za trojím účelem. Za prvé má práce měla být v první řadě etnografie kláštera, a i přestože mi zvědavost nedovolila u ní zůstat, rád bych využil relativně kvalitní materiál, který se mi povedlo vytvořit. Za druhé, můj deník pomůže nahlédnout do života trapistů a pochopit ho trochu lidštěji než jen skrze holá fakta o jejich řádu. A konečně za třetí, můj deník výstižně mapuje moji cestu výzkumníka od počátku až k bodu, kdy jsem se rozhodl hlouběji studovat samotné *povolání*, z tohoto důvodu jej považuji za relevantní pro celou práci.

Do kláštera jsem přijel v neděli 19. listopadu, trochu vystrašený předchozí prohlídkou prochládlého premonstrátského kláštera Teplá. Prostory Nového Dvora se ale již od samého počátku ukázaly velmi útulné. Do kláštera mě vezli rodiče, a i se mnou strávili první nešpory, které probíhaly, zrovna když jsme přijeli. Začal jsem pozorovat své okolí, aniž bych si vůbec vybalil. Mezi mé první dojmy se vepsala omamná vůně kadidla, kterou jsem znal z obvyklých mší jen velmi málo. Interiér kostela mě uchvátil svou jednoduchostí, která ale neztrácí ani zlomek své důstojnosti. Pro mě nejzajímavějším architektonickým prvkem byly a jsou beze sporu okna, jejichž existenci si člověk může jedině domýšlet, kdesi nahoře ve výřezech do vysokých bílých stěn. Mniši byli seřazeni do dvakrát dvou řad²⁰ po stranách kostela, stáli naproti sobě a střídali se ve zpěvech vždy po verši. Chvíli klečeli, chvíli seděli, chvíli stáli a chvíli se zase klaněli, zvláštním a důstojným způsobem, téměř do pravého úhlu. Již tehdy jsem si všiml, že někteří z mnichů²¹ neměli roucho jako zbylá většina, nýbrž obyčejné, prosté, tmavé šaty. Později jsem se dozvěděl, že se jedná o ty, kteří ještě nevědí, zdali v klášteře zůstanou a nemají složené sliby. Akustikou umocněný zpěv a bílá roucha vytvářejí až andělský dojem a v prvních momentech bylo těžké mnichy vnímat jako jedny z nás, obyčejných lidí. Když se ale člověk podívá podruhé a poctivěji, všimne si drobností. Jeden mnich se usmíval, snad si na něco vzpomněl a druhý zase hlučně zasmrkal uprostřed sborového zpěvu. Jsou to takřka nepovšimnutelné maličkosti, které na vážnosti

²⁰ Tzv. chóry

²¹ Postulanti

obřadu neuberou nic, ale nervóznímu výzkumníkovi dodaly tolik potřebné ujištění, že zde existují podobnosti.

Po nešporách jsme se ještě i s rodiči poprvé sešli s bratrem T. Byla to příjemná chvíle setkání po dlouhých letech, ale nesla se převážně v duchu praktických záležitostí. Dozvěděl jsem se, jak se v klášteře vaří, každý den v týdnu má na starost jiný mnich a pokrm se podává každý týden stejný, což v praxi znamená, že je každý z pro vaření vybraných mnichů expertem přes jedno jídlo. Dozvěděl jsem se o tom, že všichni mniši spí v jedné místnosti a že ti, kteří chrápou, mají vlastní kóje, ale že to stejně příliš nepomáhá. Rodiče se nakonec rozloučili a odjeli zpět do Prahy a já zbytek prvního kontaktu s bratrem T. mohl absolvovat sám. Vysvětlil mi, jak jdou za sebou jednotlivé modlitby a nabídl mi články a knihy. Nevěděl jsem tehdy ještě, která z nich by pro mě mohla mít váhu ani kolik času na to je číst budu v klášteře mít, protože jsem chtěl být hlavně s mnichy, a tak mi bratr T. zapůjčil alespoň „Otce Jeronýma“, biografickou knihu o jednom z nejvýznamnějších francouzských trapistů. Rovněž mi nabídl, že bude-li to potřeba, může mi nabídnout kontakt na své přátele, pokud bych se rozhodl zkoumat jeho vstup do kláštera z tohoto úhlu pohledu. S díky jsem odmítl, aniž bych měl nejmenší tušení, že se tomuto charakteru výzkumu eventuálně velmi přiblížím.

Domlouvali jsme se i na práci. Dopoledne se prý většinou pracuje vevnitř, ať už se vaří nebo uklízí a odpoledne se pracuje na jednotlivých stanovištích. Poprosil jsem bratra T., zdali bych s ním nemohl pracovat další den v lese a on přitakal, že si myslí, že to tak dopadne. Než jsme se rozloučili, zavolal bratr T. bratru hostiteli, který má na starost hosty a dům pro ně, aby se s ním domluvil ohledně mého ubytování. Byl to skutečně humorný rozhovor, protože bratr hostitel telefon zvedl okamžitě, ale téměř minutu neřekl ani slovo. Bratr T. se smál a vysvětlil mi, že to tak už bývá, když si mniši volají, že se z nich alespoň jeden nachází někde, kde by neměl mluvit. Prý se patrně snažil celou dobu dostat ven.

Bratr hostitel mě ubytoval, vysvětlil mi, kde je kaple, jídelna i kuchyň. V kuchyni mi vysvětlil, jak se věci v domě pro hosty mají. Hosté si sice nepřipravují jídlo, ale myjí nádobí a prostírají na další pokrm. Tyto přípravy probíhají vždy hned po jídle, to znamená, že po snídani se prostírá na oběd, po obědě na večeři a po večeři na snídani. Nikdy jsem podobný systém nezažil, ale nelze mu upřít funkčnost ani efektivitu.

Pokoj, v kterém jsem byl ubytovaný byl malinký, ale útulný. S krásným výhledem na zahradu a cestu do kostela. K útulnosti přispěla i dvojice radiátorů, jež byla po zimě a sněžení venku v kombinaci s mým lehkým nastydnutím doslova spásou. Pokoj sice neměl toaletu, ale měl alespoň umyvadlo. Navíc toaleta byla hned za rohem. Takové štěstí neštěstí byl signál, a tudíž přístup k internetu. Ačkoliv to bylo komfortní, trochu jsem se těšil na úplné odloučení, které tím pádem nikdy nepřišlo, a ačkoliv jsem se práci věnoval svědomitě, neměl jsem tak čistou hlavu, jak jsem chtěl.

Cesty do kostela na jednotlivé mše a modlitby měly až humorný nádech, protože se odehrávaly úplně po tmě a až do poslední chvíle, než jsem vstoupil do kostela plného lidí, jsem si nebyl tak úplně jistý, jestli jdu správně a ve správný čas. Svítit si na cestu se zdálo trochu jako podvod, a tak jsem se jí rychle naučil nazpaměť i se všemi jejími pastmi, třeba brankou na dobře skryté tlačítko. Ačkoliv nás hostů bylo vícero, nějakým zázrakem jsme se skoro nikdy nepotkali. Buďto přišli do kostela po mně anebo už tam byli přede mnou. Vůbec první mnou absolvovanou modlitbou v kostele byl Výstav čili slavení eucharistie. Ta se ukázala fyzicky náročnou, protože se více než půl hodiny v kuse klečelo. Naštěstí jsem nebyl jediný z hostů, který to po dvaceti minutách vzdal.

První večeře s ostatními hosty byla jedna z nejvýraznějších, všechno bylo pro mě nové. Od houbové polévky, až po mlčení všech zúčastněných po celou dobu trvání večeře. Do ticha hrála jen vážná hudba. Atmosféra byla důstojná, ale svým způsobem i humorná. Nebyl jsem jediný, komu mlčení přišlo nezvyklé a legrační. Večeře byla obvykle polévka a pak pečivo s šunkou, salámem, sýrem, salátem, hořčicí atp. Zmínil bych, že po večeři se pilo pivo, což jsem rozhodně nečekal. Samozřejmě jen jedno a spíš jen na zapití dobrého jídla než za účelem bavit se, koneckonců stále jsme mlčeli.

Kompletář, další a poslední modlitba mého prvního dne, probíhal ve tmě. Bratr T. mě odpoledne varoval, ať nic nerozsvécím během modlitby, že se skoro vždy najde nějaký host, který si rozsvítí lampičku a mniši mu jí musí jít zhasnout. Atmosféra kompletáře je nepopsatelná, tma všemu dodává uchvacující atmosféru.

Matutinum, noční modlitbu probíhající ve 3:15 ráno jsem první den vynechal a vstal jsem až na mši svatou od 6:25. Co ranní mši chybělo na tajemné atmosféře kompletáře, doháněla světlem, které vytvářelo zase trochu jiný dojem, a hlavně umožňovalo pročitat žaltář a být v obraze. Do deníku jsem si po této modlitbě zaznamenal, že jsem začal rozumět

rozhodnutí bratra T. Když jsem totiž mnichy pozoroval jednu modlitbu za druhou a viděl jejich důstojnost, vážnost a obřadnost, uvědomil jsem si opravdovost toho, co dělají, ve smyslu, že jsou přesvědčeni o tom, že to, co dělají, dává smysl a dávají tomu celý svůj život. Toto uvědomění a tento přerod v mé mysli patří k nejzásadnějším momentům. Těžko se předává na papír, protože vychází z dojmu, ze zažité zkušenosti, odemčené mým svěděctvím. Během terénního deníku jsem s tímto dojmem pracoval pod termínem „vidět povolání“.

První trochu nadstandardní zážitek mě potkal hned po pondělní mši. Plánoval jsem vrátit se na pokoj a číst si některé prameny, které mi bratr T. připravil, ale ten si mě místo toho pohledem našel mezi hosty a prstem mi pokynul abych jej a další mnichy následoval. Vyšel jsem tedy na vnitřní, hostům skrytou chodbu kláštera, která vede po celém obvodu a následoval zástup mnichů. Kráčeli jsme pomalu, mniši si nandali dlouhé bílé kapuce a já bojoval s chutí natáhnout si alespoň kapuci od bundy.

Došli jsme do malé místnůstky, kde jsme se seřadili do kruhu. Původně jsem si myslel, že muž, který se ujal slova, byl opat, ale časem jsem zjistil, že opat je ve Francii a tento mnich byl otec Lev, přezdívaný otec učitel, protože měl na starost zdejší novice a vzdělával je v trapistickém způsobu života. Zeptal se mě na jméno a potřásl mi rukou. Rozdávaly se úkoly, tak jak mi bratr T. nastínil v neděli po nešporách. Každý měl říct, co bude dělat. Já byl hned třetí na řadě a řekl jsem, stejně jako ti dva přede mnou: „co bude potřeba“, otce učitele to potěšilo a navrhl, abych pomohl bratru T., ten ho ale obratem upozornil, že po terciích vždy studuje a že mu s tím asi moc nepomůže. Koneckonců studuje filozofii ve francouzštině. Otec učitel mi nakonec přiřadil práci s bratrem Štěpánem, který se na mě usmál a přátelsky mi zamával, dostali jsme za úkol uklidit spolu sakristii.

Když se rozdělily úkoly, bratr T. mě zatahl do maličké místnůstky na obvodu chodby. Žertovně jsem se zeptal, zdali se jedná o malou hovornu a zjistil jsem, že ano. Všiml jsem si, že takových místnůstek je po obvodu kláštera víc. Bratr T. mi nabídl účast na tzv. opakování, samozřejmě jsem přijal. Prošli jsme nahoru po schodech do dosud neviděných prostor a do jedněch z mnoha dveří. Místnost, do které jsme vešli, vypadala skoro jako učebna na základní škole, jen místo map světa a třídních fotek zde byly police plné knih. T. mi vysvětlil, že opakování jsou jakési dopolední hodiny, které pořádá otec učitel pro mnichy, co jsou v klášteře teprve chvíli. Bratr T. si nasadil mikrofon s vysílačkou a jeden z bratrů, který neuměl česky, zase sluchátka. Bratr T. mu pak celé opakování plynule překládal do

francouzštiny. Otec učitel začal mluvit o kontemplaci, zeptal se mě, co si pod životem v kontemplaci představím. Řekl jsem, že se domnívám, že je to život v rozjímání a otec učitel se rozesmál s tím, že je to to, co si lidé, co sem přijdou, myslí pokaždé. Říkal, že obvykle někdo přijde na jednu modlitbu do kostela a začne mu hned barvitě popisovat, jak to na něj zapůsobilo a jak tam rozjímal nad vším, co bylo řečeno. To prý jsou ale prázdná slova, neboť takto rozjímat člověk může nad čím chce, ale k ničemu to moc dobré není, a hlavně se kvůli tomu ani nemusí být v klášteře. Poté nakreslil na tabuli vlaštovčí hnízdo, které symbolizovalo jednotlivé díly, z kterých se skládá mnišský život. Zjednodušeně řečeno práci a modlitbu, složitě řečeno matutinum, mši, tercii, práci, sextu... Prý až když člověk žije tento život, žije toto pokoření, žije v tomto přesném řádu, dochází ke kontemplaci. K jakési blízkosti k Bohu. Význam, který tomuto slovu přikládá, se tedy ukázal poměrně vzdálený tomu, co jsem odpověděl na jeho původní otázku.

Druhá část přednášky se týkala evangelia z ranní mše. Na jeho obsah se postupně ptal různých mnichů a mnoho z nich nevědělo, v tu chvíli jsem měl zase pocit, že sedím ve školní lavici. Jednomu nevědoucímu se smíchem pohrozil odložením věčných slibů na rok 2026. Pak se z ničeho nic zeptal mě, ale naštěstí mě hned zachránil otázkou, jestli jsem kontemploval. Toho jsem se chytil a přitakal jsem, že jsem byl zabraný do rozjímání. Když jsme zanechali vtipkování, otec učitel vysvětlil pointu evangelia toho dne. Význam tkvěl v tom, že je třeba roubovat naši víru na zdravý strom a že naše stromy (naše duše) nejsou povětšinou zdravé, ale stejně jako skutečně stromy jsou okousané zvířaty a napadené všemožnými škůdci, tak i my pocházíme z nedokonalých rodin, máme nedokonalou výchovu a obecně nejsme tak silným, svědomitým a pracovitým kmenem, jakým bychom být měli. A to je to, co podle otce učitele, život v klášteře zprostředkovává, skrze všechny části dne si mniši rovnají svůj kmen, aby se do něj dala roubovat víra. Tematicky spolu tak obě části přednášky ladily a celkově opakování působilo velmi zábavným dojmem. Umím si představit, že se jedná o oblíbenou část dne.

Obdržel jsem dvě kombinézy, jednu na vnitřní práce a druhou na venkovní. Když jsem se převlékl, setkal jsem se s bratrem Štěpánem v sakristii. Neuměl moc česky, tak jsme se bavili anglicky. Dostal jsem za úkol utřít lavice v kostele, a vyluxovat kostel i sakristii. Luxovat jsem mohl všude kromě okolí lavic, kde sedávají mniši. Když bylo hotovo, bratr Štěpán mi řekl, že už můžu jít na pokoj, protože bude za chvíli Sexta a oběd a že můžu ten čas před sextou využít ke kontemplaci. Ano, bratr Štěpán byl na opakování taky.

Odpoledne po noně na mě bratr T. zase kývl a já tentokrát už sebevědoměji vyrazil bočním východem do řady zakuklených mnichů. Opět jsme dorazili do místnosti, kde se rozděluje práce, tentokrát přišlo mi v o dost početnějším uskupení. Otec učitel se postupně všech bratrů tázal na to, kde budou pracovat a kolik pomocníku budou potřebovat. Pak se řešily všední připomínky, bratr hostitel, alespoň myslím, že to byl on, zmínil, že někdo nakreslil na nějaké papíry zvířátka. To mě opravdu pobavilo, bratr T. se pak doznal k tomu, že u něj možná skončil nějaký ztracený článek a otec učitel ihned vtípně navázal, že doufá, že se mu nevrátí s obrázky zvířátek. Vesměs celý kruh mnichů a mě se smál.

Bratr T. řekl, že mě vezme na štípání dřeva spolu s bratrem Benediktem, který byl Francouz. Měl jsem se jít tedy převléct do domova pro hosty a pak počkat před jeho vstupem. Vzal jsem si montérky, ale stejně jsme ještě zašli do místnosti s vybavením, kde mi byla přidělena bunda, pracovní rukavice, boty s kovovou špičkou a čepice. Bunda mi byla až po kolena a bratr T. se tomu smál a snažil se celý můj outfit obohatit dalším vybavením nepřiměřených velikostí. Pak už jsme vyrazili do velké dřevěné budovy za klášterem, jakési haly, kde už čekal druhý bratr. Bratr T. mi rychle vysvětlil, jak obsluhovat stroj na štípání dřeva a druhý bratr mi přinesl klapky na uši, které ale nebyly moc potřeba. Bratr T. mi ještě připomněl, že se během práce nemluví, ale to nebylo potřeba. Ani jsem si nevšiml, že bratr T. někam zmizel a zůstal jsem tam s francouzským mnichem sám. Štípal jsem dříví alespoň 20 minut, ještě za pomoci ostrého cepínu a háku, kterými jsem manipuloval většími kládami. Pak mě bratr vystřídal s tím, že já se dal do skládání naštípaných polen na hromadu. Práce to byla velmi namáhavá a dlouhá, dělali jsme to alespoň hodinu a půl vkuse, ruce jsem měl úplně zmožené. Pak mě naštěstí vysvobodil bratr T. a šli jsme se projít kolem kláštera a v rámci toho vyvenčit dvojici psů Husky.

Psy mají prý vlastně jen tak pro zábavu a mají je celý rok venku. Psi to jsou neuvěřitelně živí, skoro celé venčení se honili někde 100 metrů od nás, ale ničemu to tady na samotě nevadilo. Zprvu jsme mlčeli, ale pak jsme se rozpovídali a já měl spoustu otázek, takže jsem se ptal. Řešili jsme volby, překvapilo mě, že nejsou mniši apolitičtí, ale naopak chodí volit skoro všichni, neboť se pořád cítí jako občani a nechtějí riskovat, že by se mohl zvolit někdo, kdo by jim třeba klášter chtěl vzít. Mluvili jsme také o zvířatech, že kromě psů a koček mají ještě ovce, ale primárně je mají na množení, kdy jehňátka prodávají dál. Že nejde jen o hořčici, ale i o krémy a že někteří bratři mají na to specializaci a dělají jenom krémy.

Když jsme řešili tezi mojí práce, vysvětloval jsem mu, že samozřejmě nejzajímavější téma je otázka odchodu do kláštera a bratr T. souhlasil, že to je vlastně i jejich nejčastější otázka, ale že je potřeba pochopit, že často je ten důvod hodně spjatý s vírou. Řekl i větu co mi hodně utkvěla v paměti: „Samozřejmě, že je to zásadní otázka, jak se to stalo, že se tu 25 víceméně úplně normálních chlapů rozhodlo být.“

Ptal jsem se ho, co mu chybí, jestli mu chybí brusle, protože kolečkové brusle dřív byly velkou součástí jeho života a on říkal, že na začátku mu to pochopitelně chybělo hodně a spousta dalších věcí, ale že dnes když mu něco chybí, tak už ví, jak s tím pocitem nakládat. Probírali jsme ranní vstávání na matutinum, říkal, že dřív to pro něj taky bylo těžké, ale že si zvykne a že hlavně chodí ještě spát po něm na hodinu a půl a že mu nedělá problém usnout kolem deváté vždy stejně. Ptal jsem se, jestli se občas stane, že bratři klášter opustí, T. přitakal, že se to stává. Dokonce prý i ti, kteří složí věčné sliby. K tomu ale dodal, že tito mniši mají obvykle smutné osudy, že je to jako po skončení dlouholetého manželství, těžce se pak vrací k normálnímu životu a k životu mnišskému se už pravděpodobně znovu nevrátí.

Z noci z pondělí na úterý jsem poprvé a naposled dorazil na modlitbu matutinum ve čtvrt na čtyři ráno. Vstát se mi sice podařilo, ale usnout mi pak dělalo ohromné potíže a když se mi to konečně povedlo, zaspal jsem mši. Rozhodl jsem se, že to nebudu lámat přes koleno a radši budu vstávat na mši. Dopoledne jsem byl lehce frustrovaný nutností vybrat si mezi prací a studiem materiálu a psaním deníku. Zkrátka nebylo dost dobře možné zároveň zažívat i zaznamenávat. Rozhodnutím zůstat na pokoji a psát deník jsem přišel i o opakování, ale stejně jsem se bál, že se bude otec učitel ptát na obsah mše, kterou jsem zaspal.

Po úterní noně jsme se opět odebrali do místnosti, kde se rozdělují úkoly, tentokrát se mnou šel i jeden další host, otec Jan. Opět bylo rozhodnuto, že půjdu s bratrem T. a br. Benediktem na „štěpku“. Chtěli jsme si zas na chvilku zalézt do hovorny, ale vyfoukla nám jí jiná dvojice bratrů před nosem. Ukázalo se, že o hovorny je občas rvačka. Naštěstí byla další hned za rohem. Jali jsme se s bratrem Benediktem pokračovat v pondělní práci, on štípal, já skládal na hromadu, z které už byla úctyhodná zeď. Bratr T. se mě zeptal, jestli mám závrať. Řekl jsem, že ne, a tak jsem šel lézt na trámy podpírající střechu haly a smetáčkem jsem z ní metl dolů prach a popel, který tam zůstal po nedávném požáru. Práce to byla zábavná, přemýšlel jsem, jestli se taková dobrodružství v klášteře zažívají každý den nebo to bylo jen extra pro mě.

Po práci jsme šli opět vyvenčit psy. Řešili jsme mnohé pro tuto práci nevýznamné věci, ale dostali jsme se i k tomu, jak chtěl bratr T. původně po roce odejít a vlastně i trochu doufal, že ho vyhodí, že ho to tam štvalo, ale nikdy ho nevyhodili a on nedokázal odejít. A že právě v tomto pocitu, že tam být musí, nejsilněji ucítil *povolání* od Boha. Svěřil jsem se mu, že jsem měl problémy s nešporami, kvůli jejich délce a že jsem nevěděl, jak se půl hodiny sám tiše modlit. On se smál a přiznal, že si to bez modlitební knížky²² také neumí představit.

Na nešporách ten večer jsem se rozhodl zůstat jako poslední. Některé mnichy jsem překonat nedokázal, ale alespoň ostatní hosty ano. S bratrem T. jsme si vyměnili pár pohledů, usmíval se a zřejmě tušil, oč běží.

Ve středu na konci sexty na mě bratr T. významně kýval, ale mě to došlo až venku. Myslel jsem si že mě zdraví, nebo že si popletl tercií a sextu anebo že kývá na někoho jiného a až venku jsem si uvědomil, že mě zval s mnichy na oběd. Taková příležitost už se nakonec bohužel znovu nenaskytla. Mlčení má své komunikační nedostatky.

Po obědě jsem si šel na pokoj mazat rty medem, vyčetl jsem na internetu (přece jen měl ten signál výhody), že je to slušná alternativa, pokud nemáte jelení lůj a moje rty byly v tom nejhorším stavu, v jakém kdy byly.

Po noně přišel tradiční čas na dělbu práce. Těšil jsem se na bratra T., protože jsme byli dohodnutí, že jakmile bude hezky, půjdeme spolu pracovat do lesa, což alespoň v mé představě znamenalo dlouhý rozhovor. Když jsem přišel do místnosti, kde se rozdělují úkoly, bratr T. zrovna řešil s otcem učitelem a dalšími dvěma staršími mnichy cosi. Ti kroutili hlavami, a tak bratr T. pokrčil rameny a zařadil se. Postupně všichni říkali, co půjdou dělat, bratr T. pak řekl, že půjde do lesa a vezme s sebou mě. Měl jsem radost. Otec učitel pak ale řekl, že půjdu s bratrem Prokopem, bohužel jsem mu moc nerozuměl, byl jsem na druhé straně místnosti. Bratr T. mi nicméně naznačil prstem, že se sejdeme na obvyklém místě, takže jsem to pustil z hlavy a vyrazil se převléct na svůj pokoj do domu pro hosty.

Když jsem přišel na místo srazu, pozdravil mě bratr Prokop a zeptal se na otce Jana, jestli jsem ho neviděl. Řekl jsem popravdě, že ne. Pak přišel bratr T., zeptal se mě, jestli vím, kdo je bratr Prokop, ukázal na něj a popřál mi hezkou práci a odešel. Byl jsem notně zmatený ale nejistě jsem se tedy zařadil vedle bratra Prokopa. Ještě chvíli jsme čekali, jestli se ukáže

²² Může jít o jakoukoliv knížku, která udrží v bdělosti

otec Jan, a nakonec jsme vyrazili kamsi do kůlny pro sazeničky stromů. Ty jsme odnesli do auta a popojeli kousek dál pro další sazeničky. Stále jsem neměl nejmenší tušení do čeho jsem se to dostal, ale začínal jsem pochopitelně chápat, že to nejspíš bude souviset se sázením stromů. Když jsme vše naložili do auta, bratr Prokop začal objíždět klášter a hledat bratra Jana. Nakonec se ho vydal hledat pěšky a ke mně se mezitím přidal Tomáš, sympatický postulantský, v běžném oblečení. Nakonec se bratr Prokop vrátil i s otcem Janem a společně jsme ve všech čtyřech nastoupili do auta. Bratr Prokop dupl na pedál a jel jako rozený závodník, už z dálky troubil na mnichy u brány, aby mu jí otevřeli. Lesem se řítit neskutečnou rychlostí, nebo alespoň mi to tak přišlo. Adrenalinový zážitek korunoval výjezd ze silnice a offroad jízda po trávě kamsi k místu sázení.

Vyskákali jsme z auta a bratr Prokop nám rozdál rýče a kyblíky, do kterých jsme si rozdělili malé duby. Přelezli jsme plůtek a ocitli se v lesní školce, ušli jsme asi 100 metrů hluboko do sazenic, každý dostal přiřazenou lajnu a měli jsme kontrolovat, zda je každý metr jedna sazenička. Občas byly vyrvané, zlámané nebo uschlé, v takovém případě jsme zabořili rýč až nadoraz, vypáčili zeminu a na místo rýče opatrně vložili kořínky malého stromku. Takhle jsme pracovali poměrně dlouho, každý z nás čtyř zasadil alespoň 10 nebo 15 stromů. Když jsme měli dosázeno, naskákali jsme zpět do auta a bratr Prokop nás vražedným tempem hodil o kilometr dál, kde jsme ještě chvilku sázeli, ale protože se už blížily nešpory, museli jsme očistit rýče a vydat se do kláštera. Samozřejmě opět naprosto závodní rychlostí. Přišlo mi, že jsem byl jediný, kým to pohnulo. Otec Jan je stabilně klidný a nedává znát žádnou emoci, bratr Prokop měl soustředěný výraz, jen postulantský Tomáš se trošku usmíval, možná to v duchu cítil stejně.

Někdy touto dobou, ve středu večer poprvé formuluji úvahy o *povolání*. Pracovní definice v deníku je „niterné přesvědčení, že jsme určeni k tomu být v klášteře, že to tak Bůh chce“. Zpětně vzato relativně přesná definice. V tyto momenty si uvědomuji, že se moje práce bude muset nějakým způsobem týkat právě *povolání*. O jeho existenci mě přesvědčil bratr T., ale i pozorování života mnichů, protože jsem poznal, že se slova bratra T. zrcadlí i v životě ostatních.

Ve čtvrtek za mnou přišel bratr T. do domu pro hosty, s tím, že ho mrzelo, že jsme se ve středu prakticky vůbec neviděli, a tak jsme si chvíli povídali ve zdejší hovorně. Ptal jsem se ho, proč se tak zřídka kdy hraje v kostele na varhany a on vysvětlil, že by se rychle oposlouchaly a že se na ně hraje jen při svátcích a jen pár melodií. Sdělil jsem mu můj úmysl

zabývat se blíže *povoláním* a on byl z toho nadšený. Na odlehčenou jsem se ptal, zda všichni zvládají ranní vstávání a bratr T. odhalil, že jeden starší bratr musí některá rána odříkávat litanie „matko Boží oroduj za mě“ aby dokázal vstát a dojít na modlitbu. Domluvili jsme se na prohlídce kláštera a rozhovoru s ním, který bych mohl nahrát.

Na prohlídku jsme vyrazili ještě týž den. Začali jsme krásnou novou budovou, v které se vyrábí kosmetika. Budova působila spíš jako vědecká laboratoř než jako cokoliv souvisejícího s klášteřem. Šli jsme vyzvednout balíček nových sandálů. Z kapsy roucha vytáhl dlouhý nůž a jako by nic balík otevřel. „To ten nůž nosíš i na všechny modlitby?“ zeptal jsem ho s myslím oprávněným údivem. „Jasně, na demony“ zažertoval T., takže vlastně pořád nevím, jestli ano nebo ne. Pak jsme šli oknem ve dveřích nahlédnout do výroby kosmetiky a stavili jsme se ve skladu e-shopu plném hořčic, kosmetiky a džemů. Bratr T. mi dovolil vzít si cokoliv, co se mi bude líbit, ale když jsem přišel k vytoužené ostružinové marmeládě řekl, že tu nedoporučuje a do krabice mi začal rvát příchutě které má rád on. Hrozně mě to rozesmálo a pak vlastně i jeho, když si to uvědomil, ale neprotestoval jsem, protože jsem rád vyzkoušel příchutě, které má rád on a které má ověřené.

Většinu času, co jsme měli na prohlídku, jsme strávili ve skladu e-shopu, ale stihli jsme se podívat ještě do knihovny, ale jen na vteřinku, protože tam smí jen bratři, kteří složili věčné sliby. Zběžně jsme navštívili i místnost kde probíhají lekce zpěvu a jídelnu. V jídelně má každý nadepsanou vlastní židli. Bratr T. mi nabízel možnost obědvat s nimi v pátek, ale já byl nucen odmítnout, protože jsem byl domluvený s otcem Janem, že mě už v pátek odveze do Prahy a nechtěl jsem situaci komplikovat, a nedej bože ho nějakým způsobem zdržet.

Ve čtvrtek odpoledne jsme jeli s bratrem T., bratrem Benediktem a postulantem Tomášem do lesa. Bratr Benedikt s Tomášem jeli autem a já s bratrem T. omšelým traktorem Zetor. Dojeli jsme k popadaným stromům v lese a br. T. se jal řezat motorovou pilou. Bylo potřeba sklídit desítky spadáných kmenů po divoké bouři. Práce to byla náročná, ale příjemná. Vůně lesa, dříví i benzínu. Při cestě zpět do kláštera jsme se dohodli na nahrávaném rozhovoru na další den, pátek v 11:20.

Rozhovor s bratrem T.

Na rozhovor jsme se sešli v hovorně v domě pro hosty. Přinesl jsem si počítač s otázkami a celý rozhovor jsem nahrával do telefonu. Byl jsem poměrně nervózní, protože jsem otázky vymýšlel průběžně během pobytu v klášteře a pouze jsem doufal, že budou vhodné a kvalitní. Cílem rozhovoru bylo zjistit, proč se T. rozhodl přijít do klášteře. Zvolil jsem polostrukturovaný rozhovor, měl jsem připravené otázky, ale byl jsem odhodlaný doptávat se na cokoli, co by mi přišlo relevantní.

Jako první jsem se ptal, jestli si br. T. myslí, že měl nějaké tendence ke vstupu do klášteře odjakživa. Jako určitý nástroj oživení vzpomínek používám vlastní vzpomínku na to, jak jsme spolu kdysi jeli lanovkou kdesi na horách a br. T., když spatřil drobný srub zavátý sněhem prohlásil, že by si tam přál bydlet. (Tuto vzpomínku jsem dále používal i v rozhovorech s rodinou bratra T., protože mi pomáhá snadno artikulovat, co přesně mám svoji otázkou na mysli, metodologickou nevýhodou samozřejmě je, že je navádějící.)

Tak je pravda, že poslední dobou třeba máma přichází s takovejma historkama nebo s takovejma příhodama toho typu, co ty říkáš, třeba mi říkala, že když jsem měl 8-10 let, tak jsem psal nějakou práci na to, co bych chtěl dělat, jako do budoucnosti, a že jsem vyprávěl, že chci žít v lese, že chci žít sám a v podstatě tam našla všechny tyhle věci, co teďka žiju. Je to možná trochu úsměvný, ale možná skutečně to povolání, ta touha, ten určitej způsob života tam už byly nějak přítomný, i když se třeba projevovaly skrze takový dost povrchní, nebo takový akcidentální manifestace. Co si ale jinak pamatuju, tak třeba mše svatá, ta byla pro mě vždycky fakt klíčovej moment, klíčová událost týdne, a že jsem občas říkal, že chci být kněz nebo tak a musím říct, že lidi, který mě znali jakoby do hloubky, jako největší přátelé a tak dál, tak téměř všichni mi říkali: „Ty budeš jednou kněz!“

K trapistům se bratr T. dostal na základě informací, které mu poskytla jeho matka.

O trapistech jsem nevěděl dřív, než jsem sem přijel a dozvěděl jsem se o tomhle klášteře. Věděl jsem akorát, že to jsou trapisti, a to na základě mámy, která tady byla na posvěcení kostela a která mi řekla, jen tak mezi řečí: „Jo tam žijou nějaký mniši v lese.“ Mně to bylo sympatické a prostě jsem se sem vydal, asi když mi bylo 15 let.

Jezdil jsem sem ne moc pravidelně, vždy na pár dní, ale ty pobyty pro mě byly silný, ale ne že by mě to přímo přitahovalo.

Další otázka se týkala rodiny bratra T., konkrétně jak to jednotliví členové nesli a jestli ho všichni podpořili, jestli byl i někdo, kdo se zděsil.

Jo samozřejmě tak babička třeba, ta byla proti, ale jakoby když to srovnám s ostatníma bratrama, tak co tak slýchám, jsem to měl docela snadný. Máma, která je asi nejbliže svému dítěti, tak ta byla v pozici, že mi furt říkala: „Zůstaň svobodnej, měj kritickýho ducha.“ a byla dost ráda, že se to povedlo. Dávala mi hodně na vědomí, ať se nenechám nikým zotročit, ať se nenechám do ničeho namočit, ale zároveň taky viděla, že mi to dělá dobře.

Zajímalo mě, jestli si bratr T. pamatuje na pocity, které v něm klášter vyvolával, když ho poprvé navštívil. Tehdy jsem si hrál ještě s myšlenkou autoetnografie, takže mě zajímalo, jestli jsou jeho pocity jiné a jestli se v nich nějak zrcadlilo *povolání*.

Jo, tak jakoby ten první dojem, kterej jsem měl, když jsem přišel, nebo možná už když jsem sem jezdil, tak to byla opravdovost života, který se tu vede, a ta opravdovost spočívala v tom, že prostě nebylo potřeba žádných dlouhých řečí, nebylo potřeba žádného vysvětlování toho, co se tady dělá, stačilo otevřít oči a člověk viděl, že ty lidi tady žijí na plno, že hledají skutečný život, který má hlavu a patu, který stojí za to žít a to mě jakoby první zarazilo, protože předtím pro mě křesťanství bylo trošku jako soubor nějakých idejí, které jsem se snažil bránit, ale když jsem přišel sem, tak jsem viděl, že úplně stačí žít podle evangelia a nemusí se dělat nějaký dlouhý kázání, aby člověk viděl, co to je to křesťanství.

Tato pasáž prakticky přesně shrnula moje pocity z prvního dne, bratr T. zcela nepochybně „viděl“ kromě svého *povolání* i *povolání* druhých právě skrze žitý křesťanský život. Zeptal jsem se samozřejmě bratra T. i na samotné *povolání*. Na otázku, jak by ho popsal, odpověděl takto:

Povolání je potřeba chápat ze dvou stran. Ze strany toho, kdo ho dává a ze strany toho, kdo na něj odpovídá. Ten, kdo povolává, ten, kdo dává nabídku, abychom vstoupili do úzkýho vztahu s ním, to je sám Bůh, to znamená povolání pochází od Boha jako pozvání k životu ve výlučném odevzdání se vztahu s ním. Ze strany toho, kdo přijímá tohle povolání, jde o určitou touhu, je to touha, kterou má hluboko ve

svým srdci, kterou rozpoznává, jak jsem říkal, často ze strany těch druhých, kteří mu říkají: „Podívej, v tobě je něco takového“, ale o co jde, je, aby si z týchle touhy udělal svoji touhu, abys skutečně přijal, že on to chce. Dokud tam není tohle vědomí, že on to skutečně chce, tak to povolání se zdá jako něco, co nám Bůh vnucuje, co nám tlačí a co jde proti naší svobodné vůli, ale tam jde o to, aby si člověk postupně uvědomil, že je to jeho touha, jeho hluboká touha žít určitým způsobem života, a že tahle touha, když jí naplní, tak jeho život dostane nový rozměr.

Povolání podle bratra T. je tedy hluboká vnitřní touha, kterou v sobě člověk musí rozpoznat a vzít ji za vlastní. Zvláště zajímavý se mi zdá rozbor zprvu ne čistě pozitivních pocitů. Na moji otázku, zda v sobě lidé nosí povolání od narození řekl, že se to tak říct nedá, prý je daleko důležitější moment, kdy to v sobě člověk rozpozná. Zajímalo mě, jestli je možné, aby byl mnichem někdo, kdo necítí povolání jako bratr T.

Myslím, že takovej člověk, kterej by přišel z jinejch důvodů než založených na povolání, by tady nevydržel dýl než rok, a nejen že by tu nevydržel, ale i by mu bylo naznačený, že je potřeba, aby odešel.

Má další otázka mířila přímo na vztah Boha k životu v kontemplaci. Nebylo mi jasné, jak si trapisté obhajují, že žít kontemplativně je vhodnější než provozovat apoštolskou činnost. Zeptal jsem se možná trochu nešťastně, jestli se domnívá, že takový život dělá Boha nejšťastnějšího.

Je potřeba říct, že Bůh nepotřebuje nikoho k tomu, aby byl šťastnej, on je šťastnej sám v sobě. On, když nám něco dává, tak je to pro nás, on tím nic nezískává, to znamená on, když dává určitému konkrétnímu člověku do jeho srdce touhu zasvětit se mu, tak pro toho člověka je to důvod, aby žil v co největší blízkosti s naším pánem, ale Bůh tím nic nezískává. Tam nejde o to, že by se dalo nějak objektivně stanovit „tohle se Bohu líbí, tohle míň a tohle nejmiň“ Bohu se líbí každý člověk. Křesťanství se dá žít v každém stavu a v každém stavu ho můžeme žít takovým způsobem, že dojdeme svátosti, že naplníme naše srdce Bohem, takže jediný, co se dá říct, je, že na věčnosti už nebudeme dělat nějakou aktivitu, na věčnosti už budeme pouze kontemplovat Boha, tak my to děláme už teď.

Jedna z největších otázek, a přece v jádru nejprostších přišla až ke konci. „Jsi šťastný? Cítíš se naplněný?“ Zeptal jsem se bratra T.

Můžu říct, že jo. Co nám může dát to skutečný, pravý štěstí, spočívá v tom, že rozlišíme, co jsou opravdu důležité věci, důležité tužby, který je potřeba naplnit, a to, co jsou problémy, jaký se dají překonat. To znamená, když to srovnáváš s životem venku, tak největší, co nás roztrhává do všech stran je to, že tam není ten sjednocující prvek, že lítáme od desíti k pěti a vlastně neznáme váhu těch problémů. Tady u nás je výhoda v tom, že celý náš život by měl být orientovaný k jednomu cíli a ten cíl je jasný, život pro slávu Boží. Navíc jsem našel v klášteře určitou životní jistotu, kterou jsem neměl a postrádal a jistotu, kterou teďka mám na základě hlubokých vztahů, ať už s lidma, který jsou v klášteře, s duchovním otcem, nebo i ve vztahu k Bohu.

O duchovním otcí, kterého bratr T. zmínil, ještě krátký úryvek z jiné části rozhovoru.

Zvláštní rovina vztahů je vztah s duchovním otcem, se kterým se vidáme téměř každý den a máme setkání asi 20 minut a tam naopak je potřeba říct téměř všechno, co člověk v sobě nosí, co ho tíží, co mu dělá radost, aby vznikl určitéj vztah, určitá komunikace, která je nezbytná pro život. Nemělo by to zůstat jenom na názorových výměnách, ale mělo by to být skutečně duchovní vedení, to znamená že v zásadě ten formální aspekt toho rozhovoru je, že učedník se táže a učitel odpovídá, což samozřejmě se rozšiřuje a pak už vzniká normální komunikace, ale mělo by tam být podtržený, že tady je určitéj učedník a určitéj učitel, kterej vede. A ne k sobě, ale ke Kristu, to je zásadní. Pokud učitel vede k sobě, tak už není učitel, ale někdo, kdo přitahuje, kdo si vytváří přátelské vztahy, ale skutečný učitel vždycky vede k Bohu, ke Kristu.

S tímto rozhovorem jsem se vrátil do Prahy a přemýšlel jsem, jakým dalším směrem, by se můj výzkum mohl ubírat. Byl jsem schopný zodpovědět prapůvodní otázku „Proč se bratr T. rozhodl odejít do kláštera?“? Ano i ne. Zjistil jsem, že do kláštera odešel kvůli Bohu, kvůli Božímu *povolání*. Tato odpověď mě ale neuspokojila, i přestože jsem věděl, že je absolutní. Chtěl jsem alespoň trochu blíže poznat samotné *povolání*. Zjistit na příkladu bratra T., jestli je možné vybrat nějaké aspekty jeho osobnosti nebo jeho sociálního pozadí, které by k *povolání* ukazovaly.

Rozhovory s rodinou bratra T.

Po několikanásobném přečtení rozhovoru s bratrem T. jsem došel ke dvěma hypotézám ohledně *povolání*. Za první, že je svázané s tendencí k samotě, odloučení atd. vycházel jsem zde z původní vzpomínky, kdy bratr T. snil nad srubem v horách a ze současnosti kdy v odloučení žije. Za druhé, že je svázané se zvláštním, řekněme nadstandardním vztahem k Bohu a křesťanství, zde jsem vycházel z příhody bratra T. o tom, že jako malý zmínil, že by chtěl být knězem. Pro přesnost bych rád definoval, co myslím v této práci „nadstandardním vztahem k Bohu“. Standardem se rozumí, že se dítě účastnilo mší spolu s rodinou, modlilo se před jídlem nebo před spaním. Nebojkotovalo vedení k náboženství, ale zároveň ani nevyhledávalo další vedení nebo hlubší poznání. Obě tyto hypotézy byly velmi volné, ale rozhodl jsem se je vyzkoušet během rozhovorů s rodinou bratra T., jejichž cílem bylo poznat okolnosti jeho dětství. Tyto hypotézy mi sloužily jako základní osnova pro moje otázky, jako jádro, které jsem obalil dalšími dotazy.

Rozhovory jsem se rozhodl dělat otevřené s tím, že jsem měl nějaký základní směr, kterým jsem se chtěl ubírat, ale otázky jsem kladl jednoduché a v plánu jsem měl nechat respondenty mluvit co nejdéle a doptávat se jich na cokoli zajímavého a relevantního. Pokud by se měly odpovědi jakéhokoliv z respondentů ubírat nestandardním směrem, byl jsem rozhodnutý jít s nimi. Na své straně jsem měl od počátku jednu výhodu a jednu nevýhodu. Jako výhodu беру fakt, že se s rodinou bratra T. znám. S některými blíže, s některými jen minimálně, ale tykáme si a naše rodiny jsou spřátelené od doby daleko před mým narozením. To samozřejmě v tak osobních otázkách bylo výhodou, protože mi jeho rodina důvěřuje a jsem přesvědčený, že mi všichni odpovídali tak dobře a upřímně, jak jen mohli. Nevýhoda byla ta, že celá rodina bere *povolání* bratra T. víceméně jako fakt, na kterém není moc co zkoumat, a je možné, že mohli na můj výzkum nahlížet trochu skepticky. Minimálně jsem se toho před jeho uskutečněním obával. Nutno ale podotknout, že mi všichni vyšli vstříc jak jen to šlo ať už časově nebo odpověďmi a nikdo mi nedal najevo, že bych se neměl snažit zkoumat otázky víry.

Bratr Pavel

Jako první jsem uskutečnil rozhovor s nejstarším bratrem bratra T. - Pavlem. Sešli jsme se u něj v kanceláři, díky čemuž měl rozhovor zpětně vzato asi nejvíce formální

atmosféru. Komfort respondentů byl na prvním místě, takže jsem vždy nabízel, že za nimi přijedu třeba až domů, pokud budou chtít. První rozhovor byl takřka pilotní, můj přístup se postupně trochu změnil. Každopádně všechny rozhovory si jako úvodní otázku zachovaly „Jaký byl br. T. v dětství“, cílem této otázky bylo hlavně navodit správnou atmosféru a rozpovídat respondenty. Báł jsem se, že budu dostávat stručné odpovědi ale k mému potěšení se většina respondentů rozmluvila i na několik minut a prokázalo se to jako dobrý způsob, jak rozhovor začít.

Myslím si, že z nás byl tak nějak nejpraktičtější. Nezabýval se citlivě věcma. (...) Ukázalo se, že má hrozně poctivě srovnaný hodnoty, že si poradil v kolektivu a poradil si s věcma, ve kterých si ostatní nevěděli rady. Byl taky poměrně dost ambiciózní.

Otázku na povahu bratra T. jsem v prvním rozhovoru doplnil ještě trochu nevhodně otázkou, zdali by ho spíše kategorizoval jako introverta nebo extroverta.

Myslím si, že je extrovert, neplatí takováta zjednodušená úvaha, že člověk, co je v klášteře je introvert, myslím si, že on je mnohem víc typ extroverta, společenskéj vlastně bych řekl. Myslím si, že pro něj nebude úplně jednoduchý (nebylo, možná už je) být sám se sebou v nějaký samotě, ale zároveň to hecnul a dal to. To si myslím já, ale nevidím mu do hlavy. Není to úplně jeho přirozenej stav, že je sám.

Právě zmínka o zjednodušené úvaze byl důvod, proč jsem si uvědomil, že není vhodné pokládat tuto otázku tímto způsobem, protože jsem nechtěl, aby otázka působila tak, že se snažím spojit introverty a mnichy.

Další otázka zaměřující se na tendenci k samotě byla již u rozhovoru s bratrem T. zmíněné příhoda se srubem v horách. Pavel největší váhu přikládal právě jeho vztahu k přírodě.

Má hrozně dobrej vztah s přírodou, takže to je podle mě taky dost zásadní věc. Že si ho vůbec třeba neumím představit v klášteře ve městě jako toho typu, že by běhal po Praze a něco dělal.

Další otázka měla za cíl popsat bratra T. jako křesťana v dětství/dospívání.

Myslím si, že neměl žádnou velikou revoltu, kterou občas lidi mívají. Když se narodějí do křesťanské rodiny, tak mají občas chuť to bojkotovat. Víím, že mu hrozně pomohl kněz Vojtěch, který ho dostal do toho, že je to důležitý bod v jeho životě.

Pak jsem zjišťoval, co si Pavel osobně myslí, že byl důvod, proč T. vstoupil do kláštera. Jak by to zkrátka vysvětlil cizímu člověku.

Co si myslím já, je to, že šel poctivě za tím, co by v životě měl dělat, jako on nikdy neměl takovýto, že „život mě vrhnul do nějaký práce, kterou teď budu dělat“, prostě řešil co nejpoctivěji, co je z jeho pohledu to nejlepší, co by mohl dělat a vyhodnotil to ze všech variant tímhle způsobem, že to je nejlepší varianta dávat ten život víc Bohu, než sobě nebo lidem kolem. Zároveň mu to nějakým způsobem záhadně sedlo, protože ten klášter je mlčící, je docela zvláštní oproti ostatním, drží docela hezky nějaký podstatný věci typu ticho a modlitba, nějaký věci, který se podle mě v málo jakým klášteře jiným vyskytují. To znamená, že mu sedl ten režim hodně a zároveň být u toho Boha každé den nejde udělat líp než takhle. (...) Myslím, že je za tím dost rozumová úvaha, že tohle bude jeho život nejchytřejší naplněnej. Málokdo tuhle úvahu udělá a on jí docela řešil. (...) Myslím, že to byl proces, takže to není „teď jdu do kláštera a hotovo“, že by měl nějaký jeden silný impuls. Myslím si, že ho neměl. (...) Myslím si, že máme v rodině poměrně jasně zakotvený, že když se pro něco rozhodnem, tak to umíme vydržet, a že nemáme jako problém s tím udělat rozhodnutí, za kterým si budem stát.

Jako další jsem se rozhodl zkoumat, jak Pavel vnímal vstup bratra T. do kláštera a jaký je jeho názor na to, jak vnímal zbytek rodiny.

Vesmíš nemáme podle mě žádný rozpory v tom, maximálně, co si umím představit, je babička, že ona má v tomhle takovou tu citovou stránku „odešel mi klouček“, což je u babiček běžný a u maminek taky samozřejmě a ona už těžko nese to osobní odloučení, protože už je to pro ni v tom věku složitý. Jinak si myslím, že na té pointě se shodujeme úplně všichni, i na složitých otázkách, který si to klade. Není tam žádná rozepře.

Zde se poprvé objevila domněnka, že jejich babička nebyla jako jediná nakloněná odchodu bratra T. První rozhovor mi pomohl trochu lépe si urovnat otázky pro rozhovory

příští a obohatit je o některé myšlenky, které mě během tohoto prvního rozhovoru napadly. Každý rozhovor tak zlepšoval moji přípravu.

Matka

Druhý rozhovor byl s matkou bratra T. Uskutečnil se v odpoledních hodinách v jejím bytě. Oproti rozhovoru s Pavlem se tak jednalo dle mého názoru o poznání uvolněnější atmosféru, už jen protože jsem neměl pocit, že bych zdržoval od práce.

Jaký byl T. podle jeho matky?

Rozhodně byl strašně ctižádostivej v tom smyslu, že prostě měl před sebou ty dva starší bratry, kteří byli nedostižným vzorem a neustále je dotahoval. Byl cílevědomej a ochotnej pro to nasadit veškerý síly. To nejdůležitější ale je, že to bylo opravdu hodný dítě, vždycky se snažil všem vyhovět, byl spolehlivej a mravně integrovanej. Dokonce i v pubertě s ním byla rozumná domluva.

Co v minulém rozhovoru bylo introvert/extrovert jsem nyní formuloval jako „vztah k lidem“. Setkalo se to podle mého názoru s větším úspěchem.

Potřeboval kolem sebe tlupu, ani ne, že by byl prostě nějakej lev salonu, nějakej leader společnosti – to ne, to býval Pavel vždycky, ale spíš, jakože měl rád tu rodinu pohromadě a tady byli nacpaný v jednom pokoji a on jedinej z nich neměl rád, když kluci nebyli doma. Ty dva ostatní si vždycky oddychli, když mohli být doma sami v tom pokoji a měli od ostatních pokoj a on je pořád potřeboval mít kolem sebe, zrovna tak jako spoustu kamarádů. Prostě takovej ten tlupovej typ.

Na téma „srubu v horách“ měla matka bratra T. jednu z dle mého názoru nejzajímavějších teorií.

Neřekla bych, že by to byla touha po samotě, říkám tomu „kontemplativní děti“, že už na malém dítěti poznáš, jakým způsobem uchopuje tu skutečnost, jestli těká do šířky anebo jestli jde v tom jednom předmětu do hloubky a on byl přesně ten, co jde do hloubky, on byl přesně tenhle případ – skoro neměl žádný hračky, vždycky mu stačila jedna a tu vysál do mrtě – tu její použitelnost nebo co a jako ke všemu se stavěl tímhle způsobem. No, takže mám takovej pocit, že to byl obecnější rys jeho povahy, že ty věci tak jako procíťoval nebo prostě snažil se na ně napojit nějak

vnitřně. No a koneckonců, kdyby měl sklony k samotě, tak je u kartuziánů a ne trapistů, protože trapisti neustále žijí ve společnosti bratří a nemají ani vlastní celu a každou minutu mají naplánovanou společně tak to by se z toho člověk musel zbláznit.

Toto byla opět jedna z pohled měnících odpovědí, protože jsem si uvědomil něco, co mi zpětně mělo být jasné dávno. Být trapistou není život v samotě. Dalo by se říci, že první hypotéza byla vyvrácena už v tomto momentě, ale rozhodl jsem se na tyto otázky ptát i dál, protože se ukázalo, že odpovědi jsou velmi zajímavé stejně.

T. kontinuálně přešel od dětské víry k víře dospělý a nikdy si myslím, že neměl nějakou krizovku, že v tom rovnoměrně rostl, úměrně tomu, jak se vyvíjel po těch ostatních stránkách, jako intelektuálně nebo jak, takže k tomu prostě rostl i v té víře tím, že nejdřív chodil na církevní školu – tam nevím, jestli to bylo zrovna tak motivující prostředí vzhledem k té víře. Vlastně až do devátý třídy chodil do základky k Voršilám, pak šel zase na církevní školu, kde se teda sice netlačily ty bohoslužby, ale on se naopak už tam stal lídrem nějaký modlitební skupiny a tak, takže on to tam nějak jako rozhejbával včetně učitelů, profesorů a tak, on tam byl právě tím motorem nějakých konverzí i mezi profesorama.

Matka sehrála v jeho vstupu do kláštera významnou roli, protože byla tou, která mu o klášteře řekla a která ho motivovala jet se tam podívat.

Do toho kláštera jsem ho poslala já, mě to taky úplně fascinovalo, prostě jak jsem byla na tom jejich zakládacím ceremonálu, byla jsem tam párkrát, protože jsem s tím hodně svázaná s tím církevním prostředím, tak jsem měla to štěstí být u těch začátků tak nějak osobně, no a úplně mě to prostě uchvátilo a protože jsem věděla, že on je právě takový, že ho to bude taky bavit, tak jsem říkala: „Hele, T., musíš se tam podívat, to je prostě bomba!“ no a on odjel a... nechci říct „už tam zůstal“ ale prostě počkal si na maturitu a v podstatě to bylo jasné. (...) Já jsem nikdy svoje děti nikam necpala, ale musím říct, že jsem vlastně byla ráda, protože mně přišlo od začátku, že mu to přesně jako odpovídá, napadlo mě to už proto, že on odmalička mluvil o tom, že chce být kněz, že bude žít v lese, že bude mít ovce a bude se zabývat prací se dřevem a bude vyrábět dřevěný výrobky. Hele všechno se mu do posledního splnilo – má ovce, pracuje se dřevem, žije v podstatě v lese na samotě a není ještě

kněz, ale směřuje k tomu, je jáhen. (...) Tehdy jsme se tomu smáli, že to nejde dohromady ty věci (kněz, ovce, les) a ouha on si našel cestu, jak to zrealizovat úplně všechno.

Za klíčové pro formaci *povolání* považuje matka kladný vztah ke křesťanství v jejich rodině, zároveň ale srovnává situaci bratra T. se situací dalších mnichů, kteří tak nakloněné rodiny nemají. Z toho usuzuji, že křesťanské zázemí je výhodou, nikoli však podmínkou.

Formovalo se (povolání) především tím, že ta rodina tomu nebyla nepřátelská, když si vezmeš třeba většinu bratrů v Novém Dvoře, tak mají s rodinami opravdu peklo, vůbec to nechápu ty lidi, že jim syn nebo vnuk odejde prostě do takovýho bláznivýho povolání, no a tím, že u nás to nikdy nebylo nic bláznivýho, koneckonců já sama celý život pracuji v klášteře, bere se to tady úplně jako normální věc jeden z možnejch, a dokonce z nejlepších modelů života, který má smysl, který má cíl.

Když se svým synem řešila jeho vstup do kláštera, ptala se ho, jestli to má promyšlené, jestli to není z momentálního hnutí mysli. Odpověděl jí následující:

Hele já mám pocit, že už jsem v tom životě zkusil všechno, ty vzorky jsem odebral a nic mě nenaplnuje. Já už ani nechci někam cestovat, protože mam pocit „a proč to mám vidět všechno, proč, proč v tom není ten cíl“ tak jsem to prostě zkusil no a tohle je jediný v čem vidím nějaký smysl, mě už ten světskej život nebaví.

Matka bratra T. tedy potvrzuje, co již naznačoval jeho bratr Pavel v prvním rozhovoru, rozhodnutí odejít do kláštera nebylo vnímáno jako impulzivní, nýbrž rozumové a promyšlené.

Bratr Tomáš

Ještě téhož den jsem se vydal vyzpovídat druhého bratra bratra T., Tomáše. Věkově k sobě měli blíž, a tudíž jsem předpokládal, že znal T. nejdůvěrněji a bude zdrojem nejzajímavějších informací. Sešli jsme se u něj doma, atmosféra byla příjemná a neformální.

O tom, jaký T. byl se Tomáš příliš nerozpovídal, poprvé jsem se setkal se stručnou odpovědí „normální“. Snažil jsem se ho rozmluvit trochu více, zeptal jsem se ho na koníčky bratra T. ve snaze objevit cokoliv dalšího.

Já si myslím, že měl vždycky vztah k přírodě. Pavel i T. měli takovýty přírodní aktivity, turistický oddíl a já si myslím, že T. měl vždycky tendenci, vždycky měl blízko k tý přírodě, možná i k turistice a k takovejmhle věcem. No a jak si říkal koničky, tak třeba práci se dřevem měl rád.

Již třetí rozhovor v řadě zmínil vztah k přírodě jako něco relevantního, něco definujícího bratra T. v jeho před-klášterním období života. Práce se dřevem i příroda jsou koneckonců součástí trapistického života.

Myslím, že to byla fakt tendence k tomu jít do sebe. A ani podle mě nešlo zas tak moc o odloučení se od společnosti, ale o kontakt s Bohem skrz nějaký usebrání, tohle jsem vnímal vždycky. Myslím si, že právě tahle tendence k tomu usebírání ho dovedlo do kláštera. Myslím si, že to je opravdu výjimečný místo a objevení toho kláštera bylo pro ten jeho život úplně zásadní.

Za nejzajímavější a nejoriginálnější poznatek celého rozhovoru s Tomášem považuji následující charakteristiku přátel bratra T.

Jak byl mimo Prahu, byl obklopený lidma, kteří celkově byli spíš nakloněni trošku víc morální čistotě než tady v Praze, víš? Když jsem se bavil s jeho kamarádama, nebo co znám ze školy, neznám jich moc, tak jsem vnímal takovej nějakej vibe²³, takovej trošku čistší vibe, než co znám z mého okolí.

Když jsem se ptal na přijetí rozhodnutí bratra T. rodinou z jeho pohledu, zazněla již tradičně babička jako jediný člen rodiny, který s tím měl určité problémy.

Babička trošku trpěla no. Jako spíš, že tam T. bude zavdanej. Ale obecně jsme celý rodina opravdu spojená i na té duchovní úrovni a nebrali jsme to jako ztrátu.

Prarodiče

Od předposledního rozhovoru jsem měl velké očekávání, protože jsem měl v plánu vyzpovídat babičku, na kterou jsem v předešlých rozhovorech opakovaně narazil jako na někoho majícího odlišný názor. Zároveň jsem plánoval udělat rozhovor i s jejím manželem, který sice není s bratrem T. pokrevně příbuzný, ale zná ho od mala a fungoval de facto jako

²³ Anglický výraz, přeložil bych ho jako „aura“ nebo „atmosféra“

jeho dědeček. Bohužel kvůli zdravotním komplikacím mě babička bratra T. požádala, abychom rozhovor učinili ve třech, to znamená oba prarodiče najednou, aby mohla být doplňována a případně vystřídána, kdyby se jí přihršilo. Ačkoliv to nebylo optimální, přirozeně jsem souhlasil, protože nebyl jiný způsob, jak data vytvořit. Bohužel to vedlo ke kvalitou nejhoršímu rozhovoru, respondenti se spíše opravovali, než doplňovali a výsledek neodpovídal dle mého pocitu ani jednomu z jejich pohledů. Mnohdy se střídali takřka po slovu, takže následující úryvky z rozhovoru fungují jako jejich společná výpověď.

O samotném T. zaznělo následující:

Bylo to velice poslušné a milé dítě, které bylo v naprostém souhlase se svým okolím. Zpětně vzato měl dost vyhraněný smysl pro spravedlnost. Od mládí mu všechno šlo, všechno fungovalo a opravdu se mu dařilo. Byl vždycky společenský. Nedělala mu problémy společnost, ale myslím si, že ten vnitřní život u něj byl od malička. Ne uzavřenej, to se vůbec říct nedá podle mě, ale měl svůj vnitřní život a měl už tenkrát docela i vztah k Bohu samozřejmě, byl mu hodně nakloněnej.

Jeho důvody ke vstupu do kláštera viděli prarodiče takhle:

Ten duch byl v něm od začátku. (...) Vyhovovalo mu to tam ze všech stran a vidíme to i dnes. V tom věku, když se to rozhodovalo se mu všechno dařilo, absolutně všechno, co dělal. Měl úspěchy i v civilním horizontu. (...) Řekl mi: „Zkusil jsem už všechno v životě a nic mě neuspokojilo, tohle je první, co mi dává to uspokojení, ten vnitřní náboj.“ (...) Já si myslím, že byl povolanej. To je jeho povolání prostě, to přímé volání to člověk musí mít, to jinak nejde, protože ty lidi, který tam odešli, aniž by to povolání měli tak zase odešli zpátky do civilu, to nemůžeš dělat bez toho povolání.

Protože se mi nezdálo, že by se informace nějak lišily od všech ostatních v rodině, i přestože ostatní zmiňovali babičku jako tu, která měla názor jiný, zeptal jsem se přímo, jestli byl v rodině někdo, kdo by se na odchodu bratra T. neshodl.

Já jsem měla problém s tím, že ho nevidím, že prostě zapadne do kláštera, ale ne protože bych neuznávala to volání Boží, protože to je pro mě prioritní, ale to že jako mi zmizí z očí, že v podstatě jsem věděla, že jakmile zapadne do kláštera tak že to, jak jsem se bála celej jeho život, že půjde na kněze a že ten jeho život se bude ubírat takovým tím způsobem, že nebude mít rodinu. Bála... to je blbý slovo, prostě měla

jsem takovej ten pocit nebo něco mi říkalo, že by mohlo tohle nastat, že by šel na kněžství no a tohle byla úplně krajní mez, na tu jsem nebyla připravená.

Otec

Poslední rozhovor byl s otcem bratra T. Sešli jsme se u něj doma. Atmosféra byla spíše formální, otec je důstojný starší pán, zaměřením filozof. Když jsem ukončil nahrávání, strávili jsme další hodinu a půl debatou o křesťanství i ateismu, až mě místy mrzelo, že už nenahrávám.

Krom toho, že se otec shodoval se zbytkem rodiny na tom, že byl T. jako dítě bezproblémový a že neměl problém se společností, jako jediný explicitně zmínil v jeho životě určitou kontinuální linii vedení k náboženskému životu.

Od té doby, co byl pod vlivem, aniž bych to hodnotil, jestli pozitivním nebo negativním, toho pátera S., tak se v něm tyhle věci probouzely. (...) Taký to souvisí s tím, že zrovna shodou okolností nebo Božím řízením, jak kdo chce, tak ten páter S. se pak stal jakýmsi duchovním na té škole právě taký, on tam jezdil z Plzně, on byl v Plzni v klášteře, tím pádem on měl souvislej duchovní doprovod. A to bylo teda jiné než u jeho bratrů.

O formaci samotného povolání mluvil v různých pasážích rozhovoru následovně:

Čili tady to jeho rozhodnutí bych se nesnažil vysvětlit z nějakých predispozic, ale je to něco, kam dospěl tak, že chodil do kostela, modlil se, četl nějaké knihy. (...) Bylo to postupný, kontinuální. On tu víru vzal vážně, byl imunní vůči pochybnostem, který to sociální prostředí v těchto věcech přináší. Ten jiný styl života, který to prostředí nabízí, ho tolik neovlivňoval, duchovně se v těchto věcech ustálil a tím, jak se jimi čím dál víc zabýval, tak viděl rozdíl těchto hodnot od těch běžných hodnot, které lidi dneska vyznávají na prvním místě. On viděl tenhle rozdíl a vnímal ho. Vzpomínám, že v těchto věcech byl takový blázen, takový radikální v tomhle věku, když se člověk pro nějakou myšlenku zapálí, ztotožní se s ní. Co je nekonformní, to si drží potom a součástí tohohle zápasu je kritika, někdy až přílišná, těch alternativ. Takže u T. bych to viděl jako čistě duchovní věc.

Zásadní odpověď, přišla na otázku, jak bral otec bratra T. jeho odchod do kláštera.

Já jsem to bral prostě jako vyznamenání z víry. Jestliže máš syna kněze, tak to z hlediska víry něco znamená. Samozřejmě, že to není tak, že bych mu křečovitě držel palce: „Hlavně vydrž, vydrž!“, ale byl jsem hodně za to a nebyl tam ani stín. kdyby tam bylo něco rušivýho nebo nějaký konflikt, tak bych si to asi pamatoval. Myslím, že všichni jsme na to kejvli. Jak to v jiných rodinách někdy bývá, že odchod do kláštera způsobí malou krizi ve vztazích, tak to myslím, že u nás nebylo.

Závěr

Můj výzkum začal ambiciózně a bylo obtížné s těmito ambicemi udržet krok. Co měl být v prvopočátku výzkum definitivně vysvětlující důvody k pobytu v klášteře nakonec vykrytalizoval v sérii rozhovorů o pouze jednom jediném mnichovi. To, co jsem zde předložil, je pouze jednou stránkou v rozsáhlém studiu *povolání* a mou poslední velikou ambicí je, aby další výzkumy na naší půdě mohly nahlédnout do méj práce a porovnat své výsledky s těmi mými a snad objevit i shodu. Výsledky mého výzkumu obecně nelze generalizovat a sloužit mohou jen jako skromný schod k dalšímu poznávání.

Má první hypotéza a sice, že bratra T. vedla k životě touha po samotě, se ukázala jako slabá a nelze než ji zamítnout. Slabá byla, protože jsem při její formulaci nenahlížel na život v klášteře s dostatečným poznáním a uvědoměním, a zamítnutá, protože rozhovory s rodinou daly bez rozdílu najevo, že se nejednalo o člověka, který by vyhledával samotu. 5 z 6 dotazovaných přímo řeklo, že T. byl společenský člověk a zbývající respondent, bratr Tomáš uvedl, že jevil známky normálního společenského života, což vykládám jako neutrální stanovisko, a zároveň zmiňuje, že byl obklopený přáteli, takže ani Tomáš nepotvrzuje hypotézu, že by se jednalo o člověka vyhledávajícího samotu. Za patrně nejsilnější argument proti samotě považuji výpověď jeho matky, která uvádí, že mu bylo nepříjemné být sám na pokoji bez svých bratrů, že to byl „tlupový typ“. Krom výpovědí obecně, byl momentem prozření i fakt, že život v klášteře není osamělým životem, jak jsem se původně domníval. Naopak se jedná o život v takřka neustálé společnosti ostatních bratrů, takže spíše než vztah k samotě, jsem měl zkoumat právě vztah k ostatním lidem, snadnost navazování vztahů atp.

Jedna z otázek, která od začátku měla za cíl sbírat informace o postoji bratra T. k samotě, konkrétně otázka zmiňující srub v horách se však ukázala jako nesmírně plodná. Ačkoliv všichni respondenti vyvrátili, že by motivace k této touze žít ve srubu pramenila v touze po samotě, tak odpovědi, kterými tuto touhu vysvětlovali přinášejí náměty k dalším a možná přesnějším hypotézám.

Z šesti respondentů se k příhodě se srubem vyjádřili čtyři. Dva z nich, konkrétně bratr Pavel a otec vykládali tuto tendenci jako symptom lásky k přírodě. Zbývající dvojice, bratr Tomáš a matka viděli za srubem v horách smysl pro ubírání se do sebe, pro kontemplaci, pro hledání hloubky nebo významu. Obě tyto odpovědi se zdají jako

odpovídající, matka bratra T. to shrnula výstižně, když řekla, že se mu povedlo spojit život v přírodě s životem s Bohem i prací se dřevem v lese.

Na základě těchto odpovědí usuzuji, že u bratra T. hrála roli nikoli touha po samotě, jak jsem se domníval při začátcích výzkumu, ale kontemplativní povaha a vřelý vztah k přírodě. Ty dohromady vedly k tomu, že jeho matka považovala klášter za natolik odpovídající povaze bratra T., že mu o něm řekla a doporučila mu jeho navštívení. Námětem pro rozsáhlejší výzkum by zde tedy mohlo být studium vztahu k přírodě u trapistických mnichů, které by na příkladu více mnichů mohlo ukázat, zda se jedná o ojedinělý případ nebo více než náhodný rys.

Druhá hypotéza zněla, že bratr T. v dětství prokazoval nadstandardní rysy z hlediska náboženského života. Kde standard pro účely této práce definuji jako stav, kdy dítě chodí na mše spolu s rodinou, ale nedělá nic navíc, neprojevuje známky hlubšího prožívání nebo nevyhledává další křesťanské vedení. Tuto hypotézu se snažila potvrdit, či vyvrátit především otázka „Jaký byl T. křesťan jako dítě“ (podoba otázky se drobně lišila podle povahy rozhovoru), případně i odpovědi na jiné otázky, pokud respondent něco takového zmínil.

Několikrát byl zmíněný zejména kněz Vojtěch (= páter S.), jakožto osoba, která T. vedla při jeho duchovním vývoji. Krom otce Vojtěcha dětství bratra T. ovlivnila i docházka do církevní školy, ačkoliv jeho matka považuje její vliv za ne nutně vždy pozitivní. Církevní škola byla i škola střední, kde se prý stal lídrem modlitební skupiny a byl dokonce i tím kdo přiměl některé z profesorů ke konverzi. Toto je pravděpodobně nejvýraznější objektivní ukazatel toho, že vztah bratra T. ke křesťanství převyšoval normu.

Prarodiče se shodli na tom, že byl T. „hodně nakloněný Bohu“, což opět považuji za tvrzení dokazující určitý nadstandard. V rozhovorech zazněla i zmínka o morální integritě a o morálně čistém okolí, v kterém bratr T. byl. „Morálně čistší vibe“ jak formuloval tento dojem bratr Tomáš, ukazuje na prostředí, v kterém mohla víra kvést.

Tuto hypotézu tedy na základě informací z rozhovorů potvrzují, bratr T. se skutečně z hlediska křesťanství vymykal běžnému, měl vřelý vztah k Bohu již od mala, ministroval, měl určitý vzor nebo vedení v otci Vojtěchovi, byl lídrem modlitební skupiny a obklopoval se lidmi, které spojovala morální čistota. Krom toho byl samozřejmě z křesťanské rodiny a absolvoval církevní základní a střední školu.

Jako poslední bych pro doplnění rád učinil určitá porovnání s výsledky výzkumu provedeným CARA v roce 2015, protože se některého jeho závěry velmi podobají mým výsledkům. Jak jsem parafrázoval v teoretické části této práce, drtivá většina zkoumaných mnichů (přes 90 %) pocházela z křesťanské rodiny. Zde se br. T. shoduje. Nejčastější podpora podle výzkumu CARA byla od matky (62 %), u bratra T. to byla právě matka, která ho v *povolání* podpořila a navrhla mu návštěvu trapistického kláštera. Druhá nejčastější podpora byla u otce (53 %), ten se v mojí studii vyjádřil o klášterním životě jako o „vyznamenání z víry“, z jeho tónu i obsahu výpovědi opět soudím, že se jedná o silnou podporu v *povolání*. Skutečně tedy i u bratra T. považuji za nejsilnější podporu právě jeho rodiče, i zde tedy T. odpovídá výsledkům výzkumu. 46 % členů rodin uvedlo, že sami zvažovali *povolání*. K tomu jsem se v rozhovorech dostal pouze u Tomáše, který uvedl, že nad tím přemýšlel. U zbytku samozřejmě nelze dělat závěry.

Seznam použité literatury

ADCM. Sestra Olga – Povolání. In: YouTube [online]. Olomouc: ADCM Olomouc, 2015, 3. května 2015 [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=KauExQ3CkJg>

BENDYNA, Mary E. a Mary L. GAUTIER. Recent Vocations to Religious Life: A Report for the National Religious Vocation Conference. Washington, DC: CARA, 2009.

BERNARD, H. Russell. Research Methods in Anthropology: Qualitative and Quantitative Approaches. 4th ed. Lanham, MD: AltaMira Press, 2006. ISBN 0759108684.

BERTHIER, Rev. John. States of the christian life and vocation: according to the doctors and theologians of the church. New York: P. O'SHEA, 1879.

Catholic University of America. New Catholic Encyclopedia: Volume 14. 2nd edition. Detroit: Thomson/Gale, 2003. ISBN 0-7876-4004-2.

DEWALT, Kathleen M. a Billie R. DEWALT. Participant Observation: A Guide for Fieldworkers. 2nd ed. Lanham, MD: AltaMira Press, 2011. ISBN 978-0-7591-928-4.

GAUTIER, Mary L., Jonathon L. WIGGINS a Jonathon C. HOLLAND. The Role of the Family in Nurturing Vocations to Religious Life and Priesthood: A Report for the National Religious Vocation Conference. Washington, DC: CARA, 2015.

GEERTZ, Clifford. The Interpretation of Cultures: Selected Essays. New York: Basic Books, 1973. SBN: 465-03425-X

GIORDAN, Giuseppe, ed. Vocation and Social Context. Boston: Brill, 2007, 00014. ISBN 9789004161948.

KAUFMANN, Jean-Claude. Chápající rozhovor. Praha: SLON, 2010. ISBN 978-80-7419-033-9.

MCDONAGH, Enda. The Theology of Vocation. The Furrow. The Furrow, 1970, 21(5), 292-297.

MELTON, John Gordon. Faiths across Time: 5,000 Years of Religious History Volume 4. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2014. ISBN 978-1-61069-025-6.

Otec Jeroným / mnich: částečný portrét. Praha: Triáda, 2003. ISBN 978-80-86138-59-3.

SCHENSUL, Jean J. a Margaret Diane LECOMPTE. Essential ethnographic methods: a mixed methods approach. 2nd ed. Lanham, MD: AltaMira Press, 2012. ISBN 978-0-7591-2203-1.

SMITH, William L. Family Encouragement and Life Experiences: The Road to the Monastic Life. Journal for the Sociological Integration of Religion and Society. 2016, 6(1), 14-29.

WINGREN, Gustaf in PERSAUD, Winston. Luther on vocation, by Gustaf Wingren: A twenty-first-century theological-literary reading. Dialog. 2018, (57), 84-90. DOI: <https://doi.org/10.1111/dial.12387>.

Teze bakalářské práce

Předpokládaný název v češtině

Ora et labora jako odpověď – etnografie opatství Nový Dvůr

Předpokládaný název v angličtině:

Ora et labora as an answer – ethnography of the Novy Dvůr abbey

Vymezení tématu a vstupní diskuze:

Za téma své bakalářské práce jsem si vybral právě etnografii kláštera, protože chci zkusit poznat tamější život a zjistit, zdali je řeholnictví podle svatého Benedikta čili modlitba a manuální práce odpovědí na jednu ze základních lidských existenciálních otázek a sice: „Jaký je smysl života?“ Jinými slovy chci zjistit, co řádové bratry vede ke vstupu do kláštera a jak je život v tomto duchu naplňuje. Je pro ně život v klášteře do určité míry „řešení života“? Zbavili se tím svých každodenních problémů, které je provázely v životě před vstupem do kláštera?

Řád svatého Benedikta je životní styl založený na ctnosti, nejde však pouze o samotnou podobu a posvátnost řádu ale i o jeho potvrzení společným vyznáváním v rámci kláštera. Některé řády jsou totiž ignorovány, pokud nejsou skutečně všeobecně vyznávány i přestože je jejich psaná existence významná. Řád svatého Benedikta je vyznáván více než 20 tisíci klášterními bratry a sestrami po celém světě. Tito lidé vešli do kláštera, protože chtějí žít podle evangelia, zasvětit život bohu. Někteří o řádu sv. Benedikta věděli, když do kláštera vstupovali, jiní se o něm dozvěděli až na místě. Řád svatého Benedikta je s postupem času čím dál méně pouhým souborem pravidel a čím dál více životním stylem. (Mercier, Deslandes 2016)

Klášter se jakožto ideologický systém, který se výrazně odlišuje od globální společnosti, řadí mezi utopie. Ernst Bloch přichází s 6 typy utopií. Lékařskou, technickou, městskou, geografickou, uměleckou a konečně náboženskou. Utopie má tři základní sociální funkce: ukazuje, že je něco možné, dovoluje představivosti zasahovat do reality a zapojuje intelekt do budování lepšího světa. Klášterní utopie je zajímavá mimo jiné svým vztahem k tradičnímu poutu mezi mužem a ženou, neboť tvoří jednopohlavní komunity a svým členům zakazuje svazek manželský, neboť jsou oddáni službě bohu. I toto je jedním z témat, kterému bych se rád ve svých rozhovorech věnoval. (Séguy 2014)

Dále je však tématem mé práce i obecný náhled na život v klášteře očima pohodlného moderního člověka. Ačkoliv jsem sám křesťan, považuji se téměř za protipól vůči klášterním bratrům, za jakýsi neortodoxní novotvar, který dnes často převládá mezi mileniány vychovanými v křesťanských

rodinách. Jsem z toho úhlu pohledu výzkumník s potenciálem, neboť mám ke křesťanství upřímné pochopení a respekt, ale zároveň je mi praxe klášterního života velmi vzdálená a fascinuje mě.

Mezi základní výzkumné otázky bych tedy zařadil:

- Co vede řádové bratry ke vstupu do kláštera?
- Nalezli v řeholním životě podle sv. Benedikta štěstí nebo naplnění? (Jak definují štěstí?)
- Jak působí řeholní život na „běžného“ člověka? Jak těžké je se mu přizpůsobit?

Veškeré tyto odpovědi budou vycházet z narativní analýzy vyprávění o životě v klášteře a o subjektivním vnímání řeholního života.

Případné další výzkumné otázky, či již konkrétní hypotézy stanovím podle podmínek v klášteře a podle průběhu mého výzkumu. Pokud zjistím, že se mnou nikdo není ochotný diskutovat výše zmíněné věci, budu muset svůj výzkum omezit na pozorování a subjektivní vnímání rozmanitých znaků štěstí a naplnění.

Předpokládané metody

Celý výzkum hodlám provádět kvalitativně, konkrétně metodou zúčastněného pozorování (podílení se na modlitbách i práci), nestrukturovanými rozhovory (hloubkový rozhovor), pokud mi to bude umožněno a pokud se nějaký bratr více rozmluví, podrobím jeho vyprávění narativní analýze. Rovněž bych chtěl zjistit, zdali všichni v opatství bez výjimky hrají za tým opatství (podle dramaturgické analýzy) anebo zda tvoří i jiné nové týmy, či stále vnímají příslušnost k týmům starým (rodina, město).

Práci plánuji obohatit fotografiemi, které by měly pomoci vyjádřit pocity výzkumníka a asistovat v popisu kláštera a řeholí. Záleží přirozeně na tom, co mi bude dovoleno fotit a jak fotografie vyjdou.

Předpokládaná struktura práce:

1. Úvod, představení opatství, řádu
2. Teoretický přehled
3. Metodologie
4. Analýza rozhovorů, narativní analýza, dramaturgická analýza
5. Závěr, hlavní zjištění

Přehled zdrojů:

BENEDIKT Z NURSIE, SV. 1998. Regula Benedicti/Řehole Benediktova. Praha: Benediktinské arcioptství sv. Vojtěcha a sv. Markéty.

ZUBERT, BRONISLAW W. 1996. Řeholní právo: instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života. Olomouc: Matice cyrilometodějská.

FRANK, KARL SUSO. 2003. Dějiny křesťanského mnišství. Praha: Benediktinské arcioptství sv. Vojtěcha a sv. Markéty

BOWIE, FIONA. 2008. Antropologie náboženství. Praha: Portál.

GOFFMAN, E. 1999. Všichni hrajeme divadlo. Praha: Nakladatelství studia Ypsilon

LAWRENCE, HUGH. 2001. Dějiny středověkého mnišství. Praha: Vyšehrad.

KAUFMANN, Jean-Claude. 2010. *Chápající rozhovor*. Praha: SLON.

ATKINSON. 1994. „Ethnography and Participant Observation.” Pp. 248-260 In Handbook of Qualitative Research. Thousand Oaks

HÁJEK, M., M. HAVLÍK, J. NEKVAPIL, 2012. „Narativní analýza v sociologickém výzkumu: přístupy a jednotící rámec“, Pp. 199-224 in Sociologický časopis, [online]. 48(2) [cit. 3. 6. 2017]. Dostupné z: <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/137-sociologicky-casopis-czech-sociological-review-2-2012/2913>

Použitá literatura:

MERCIER, G., G. DESLANDES, 2016. „There are no Codes, Only Interpretations. Practical Wisdom and Hermeneutics in Monastic Organizations.“ Pp. 1-14 In Journal of Business Ethics

SÉGUY, J., 2014. „Sociology and Monasticism.“ Pp. 284-319 in Koninklijke Brill NV